

Bu sayımızda

**Təhsil sahəsində
əməkdaşlıq perspektivləri
müzakirə edilib**

→səh.2

**İstedadlı
şagirdlər üçün
xüsusi siniflər**

→səh.2

**Uşağa sevgi
və inam**

→səh.5

**"2019-cu il mənim
üçün xüsusilə
uğurlu olub"**

→səh.6

Şagirdlərin innovativ fəaliyyəti üçün

“Sabahın alimləri” müsabiqəsinin
qalibləri mükafatlandırıldı

Fevralın 11-13-də “Sabahın alimləri” IX Respublika müsabiqəsi keçirilib və dünən qaliblər mükafatlandırılıb. Yuxarı sinif şagirdlərinə tədqiqat aparmaq, öz elmi nailiyyətlərini nümayiş etdirmək imkanı yaratmaq və onların arasından hər il ABS-da keçirilən ISEF-Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak edəcək namizədləri müəyyənəlmək məqsədi ilə keçirilən müsabiqəyə bu il 15 şəhər və rayonun ümumtəhsil məktəblərində təhsil alan 454 şagird 258 layihə ilə qatılıb. Elmi Ekspertiza Komissiyasının qərarına əsasən, onlardan 327 nəfər 187 elmi layihə ilə müsabiqədə iştirak etmək hüququ qazanıb. Bu hüququ qazananların 112 nəfəri IX sinif şagirdi, 129 nəfəri X sinif və 86 nəfər XI sinif şagirdidir. Müsabiqədə iştirak edənlərin 48 faizini bölgələrdən qatılanlar təşkil edib. 187 layihədən 47-si fərdi, 140-ı isə kollektiv işin nəticəsidir.

**Geyimdə və hərbidə yenilik edən
Sumqayıt məktəbliləri enerjini ölçədən,
səngər həyatını asanlaşdırdılar**

Müsabiqədə Sumqayıt məktəbliləri fəal iştirak ediblər. Məsələn, Şəms Kamilli Sumqayıt şəhərindəki 16 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdidir.

→Ardı səh.3

STEAM akademik uğura necə təsir edir?

Bu yanaşma ilə yetişən uşaqlar
gələcəkdə yeniliklər edə biləcəklər

Məlumdur ki, son illər dünya təhsil sistemində tətbiqi əhəmiyyət daşıyan əsas prioritetlərdən biri STEAM yanaşması əsaslı təlimin geniş yayılmasıdır. Yeni yanaşmanın mahiyyəti, hədəfləri, təhsil sistemində, təhsilçilərin inkişafında rolu, bu sahədə dünya təcrübəsi barədə qəzetimizin ötən saylarında silsilə materiallar dərc olunub. Növbəti araşdırmalardan biri isə STEAM yanaşmanın şagirdlərin akademik uğuruna necə təsir etməsi ilə bağlıdır. Çünki yeni yanaşmanın tətbiqi təhsil sisteminin yenilənməsi baxımından nə qədər aktualdırsa,

yeni innovativ texnologiyaların təhsilçilərin həyatında rolunu qiymətləndirmək də bir o qədər vacibdir.

STEAM yalnız öyrənmə üsulu deyil, həm də düşüncə tərzidir

STEAM yanaşmanın əsas ideyası belədir: təcrübə nəzəri biliklər kimi vacibdir. Yəni, biz öyrənmə prosesində təkcə beynimizlə deyil, əllərimizlə də işləməliyik. Yalnız sinif divarları arasında qalan təhsil sürətlə dəyişən dünya ilə ayaqlaşma bilmir. STEAM yanaşmanın

əsas fərqləndirici cəhəti ondan ibarətdir ki, burada uşaqlar bir çox əşyanın uğurla öyrənilməsi üçün həm öz beyinlərindən, həm də əllərindən istifadə edirlər. Onlar əldə etdikləri bilikləri sərbəst şəkildə qazanırlar. STEAM yanaşma yalnız öyrənmə üsulu deyil, həm də düşüncə tərzidir. STEAM təhsil mühitində uşaqlar bilik qazanır və dərhal onlardan istifadə etməyi öyrənirlər. Buna görə də onlar böyüyür və real dünyada istər ətraf mühitin çirklənməsi olsun, istər global iqlim dəyişikliyi olsun, həyat problemləri ilə qarşılaşır, belə çətin məsələlərin yalnız müxtəlif sahələrdən olan biliklərə əsaslanaraq və hər kəslə birlikdə çalışmaqla həll etməyin mümkün olduğunu başa düşürlər. Burada yalnız bir fənnə aid biliklərə güvənmək kifayət deyil.

STEAM yanaşma öyrənmə və təhsilə olan baxışımızı dəyişir. Praktiki bacarıqlara diqqət yetirərək, məktəblilər öz iradələrini, yaradıcılıq potensialını, çətinliklərini inkişaf etdirir və başqaları ilə əməkdaşlıq etməyi öyrənirlər. Bu bilik və bacarıqlar tədrisin əsas hədəfini, yeni bütün təhsil sisteminin məqsədini təşkil edir.

Təhsildə STEAM yanaşma necə yaranıb?

STEAM nəzəriyyə və təcrübənin birləşməsinin məntiqi nəticəsidir. STEAM ilk dəfə Amerikada hazırlanıb.

→Ardı səh.8

“Rəqəmsal iqtisadiyyat, müasir çağırışlar və real imkanlar” mövzusunda konfrans

Fevralın 13-də “Rəqəmsal iqtisadiyyat: müasir çağırışlar və real imkanlar” mövzusunda iki günlük beynəlxalq konfransın açılış mərasimi keçirilib. Konfrans Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC) və İqtisadiyyat Nazirliyinin təşkilatçılığı, Təhsil Nazirliyi, Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi və Çinin “Bir kəmər, bir yol” Elm və Texnologiya Aliansının dəstəyi ilə keçirilib.

Açılış mərasimində çıxış edən UNEC-in rektoru Ədalət Muradov qeyd edib ki, konfrans ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin uğurlu siyasəti nəticəsində əldə edilən nailiyyətlər və artıq formalasdırılmış möhkəm bazanı nəzərə

alaraq ölkəmizin gələcəkdə də dayanıqlı, innovativ və rəqabətqabiliyyətli iqtisadi inkişafının təmin edilməsinin ən ciddi aləti kimi rəqəmsal transformasiyanın müxtəlif aspektlərini müzakirə etmək və bu məsələni daim gündəlikdə saxlamaq məqsədilə təşkil olunub. Konfransa 19 ölkədən nümayəndə qatılıb, 95 xarici olmaqla 22 ölkədən 215 məqalə təqdim edilib. Konfrans çərçivəsində 7 bölmə - “Dövlət idarəetməsinin rəqəmsal transformasiyası”, “Rəqəmsal əməkdaşlıq regional baxış”, “Maliyyə sektorunun rəqəmsallaşması”, “Sosial sahələrin və təhsilin rəqəmsal transformasiyası”, “Rəqəmsal transformasiyada texnoloji, humanitar

və etik problemlər”, “Rəqəmsal valyutalar və elektron ticarət: potensial risklər və faydalar”, “Ağıllı şəhər: beynəlxalq təcrübə” üzrə müzakirələr aparılacaq.

İqtisadiyyat nazirinin müavini Niyazi Səfərov diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycanın iqtisadiyyatı ölkənin bütün sahələrində inkişafa nail olunmasına təkan verir. Rəqəmsal inqilabın sürətlə inkişaf etməsi rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı istiqamətində ciddi addımlar atmağı tələb edir. Konfransa aparılan müzakirələr, fikir mübadiləsi bu sahədə mühüm nəticələr ortaya qoyacaq.

Təhsil nazirinin müavini İdris İsayev vurğulayıb ki, iqtisadi inkişafın di-

namikası fonunda təhsil sisteminin müasir iqtisadiyyatın tələblərinə uyğunlaşdırılması mühüm məsələlərdəndir. Nazir müavini bildirib ki, qloballaşma dövründə təhsil sistemlərinin milli iqtisadiyyatların qlobal dəyər zəncirinin tərkib hissəsinə çevrilməsi bu əlaqələrin aktuallığını daha da artırır. Müasir texnoloji inkişaf fonunda iqtisadi tələblərin formalaşdırıldığı yeni çərçivələrin müəyyən olunması günümüzün mühüm reallığını, öyrənmə və öyrətmə prosesinin bu tələblər üzərində qurulması isə təhsil sisteminin bütün pillələri üzrə cavabdehliyin əsasını təşkil edir.

→Ardı səh.4

Gənclər üçün Prezident mükafatına layiq görülənlər

Ölkə başçısı İlham Əliyevin Gənclər üçün Prezident mükafatlarının verilməsi haqqında müvafiq sərəncamına əsasən, elm, təhsil, mədəniyyət, gənclər siyasəti və gənclərlə iş, ictimai və sosialyönümlü fəaliyyət, innovasiya və sahibkarlıq sahələrində xüsusi fərqlənən bir sıra gənc mükafata layiq görüldü.

2020-ci il Gənclər üçün Prezident mükafatına layiq görülmüş gənclərdən biri Murad Ağazadə riyaziyyat fənni üzrə respublika fənn olimpiadalarında 5 qızıl və beynəlxalq fənn olimpiadalarında 5 gümüş, 6 bürünc medal olmaqla ümumilikdə 16 medal əldə edib. O, Təhsil Nazirliyinin tabeliyindəki Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin XI sinif şagirdidir.

SABAH tələbəsi Ziya Ağayev də bu gənclər sırasındadır. O, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində aktyor sənəti ixtisası üzrə IV kursda təhsil alır. Ziya Ağayev “British Council”-in “Unlimited” proqramının tərkib hissəsi kimi Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Mədəniyyət Nazirliyi, Təhsil Nazirliyinin SABAH qruplarının tərəfdaşlığı ilə keçirilən “Bir günəş altında” layihəsinin iştirakçısı olub. Ötən il Rusiyanın Moskva şəhərində keçirilən “Rusiya Dövlət Teatr Sənəti İnstitutu (DTSI) ustad-dərsi” adlı MDB ölkələri tələbələrinin Teatr festivalında “Ən yaxşı kişi rolu” mükafatına layiq görüldü.

Sərvinaz Hacıyeva isə iki dəfə Erasmus+ layihəsi çərçivəsində təhsil və elmi-tədqiqat məqsədli tələbə mübadilə qrantlarının qalibi olub. 7 məqaləsi “Web of Science” bazasına daxil olub. 2019-cu ildə keçirilən “İdeya var!” startap müsabiqəsində 3-cü yeri qazanıb.

Məktəbli formaları - rahat və uyğun

Məlumdur ki, dinamik inkişaf edən təhsil sistemində yeniliklər bir-birini sürətlə əvəzləyir. Baş verən müsbət dəyişikliklərin və yeniliklərin mahiyyətinin ictimaiyyətə düzgün çatdırılması və təşviqi olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Təhsil Nazirliyi yanında yaradılan İctimai Şura artıq ölkəmizin təhsil sahəsində baş verən dəyişikliklərə çevik reaksiyası ilə cəmiyyət üzvlərini narahət edən bir sıra məsələlərin ictimai müzakirəsinin təmin olunmasında çox səmərəli institut kimi çıxış edir.

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuranın fevralın 10-da Azərbaycan Texniki Universitetində keçirdiyi növbəti müzakirələr təhsil prosesinin bütün iştirakçıları üçün xüsusilə əhəmiyyət kəsb edən dövlət ümumtəhsil müəssisələrində vahid məktəbli formasının tətbiqi məsələsinə həsr olunmuşdu. Tədbirdə Təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyeva, İdris İsayev, Təhsil nazirinin müşaviri Elnur Məmmədov, nazirliyin Ümumi və məktəbəqədər təhsil şöbəsinin müdiri Vəfa Yaqublu, İctimai Şuranın üzvləri, istehsalçı şirkətlərin mütəxəssisləri və KİV nümayəndələri iştirak edib.

**Mühüm göstəricilər-
keyfiyyət və uyğun qiymət**

Tədbirdə çıxış edən Təhsil nazirinin müavini İdris İsayev qeyd edib ki, təhsil sahəsində aparılan islahatlar cəmiyyət tərəfindən daim izlənilir. Təhsil sahəsində həyata keçirilən hər bir islahat istiqaməti ictimaiyyətdə müzakirə olunur.

→Ardı səh.2

İstedadların Rəqabətə Davamlılığının Qlobal İndeksi

Azərbaycan MDB-də ən yüksək göstəriciyə malikdir

Səh.7

RƏSMİ XRONİKA

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 13-də Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klarrın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev fevralın 12-də Kürdəmir rayonuna səfərdə olub. Dövlət başçısı əvvəlcə Kürdəmir şəhərindəki Heydər Əliyev Parkında Ümummilli Liderin abidəsini ziyarət edib, önünə gül dəstəsi qoyub. Sonra Pirilə-Muradxan-Sor-Sor avtomobil yolunun, "Azərxaqça" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Kürdəmir filialının, Karrar qəsəbəsində "Qlobal Aqr" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin aqroparkının təqdimatında, "ASAN xidmət" mərkəzinin açılışlarında iştirak edib.
- Prezident İlham Əliyev fevralın 12-də 2015-ci il 24 noyabr tarixli "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Aviasiya və Hava Məkanından İstifadə üzrə Səlahiyyətli Nümayəndələrin Dövlətlərarası Şurası arasında Dövlətlərarası Şuranın Azərbaycan Respublikasında saxlanılması üçün maliyyə yardımı göstərilməsi haqqında Protokol"da dəyişikliklər edilməsi barədə Protokolun təsdiq edilməsi haqqında Fərman imzalayıb.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev fevralın 12-də "Azərbaycan Respublikasında arxiv işinin inkişafına dair 2020-2025-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.
- Prezident İlham Əliyev fevralın 12-də Kürdəmir şəhərində 8 nömrəli körpələr evi-uşaq bağçası üçün yeni binanın tikintisi və şəhər infrastrukturunun yeniləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında Sərəncam imzalayıb.
- Prezident İlham Əliyev fevralın 11-də Xalq artisti Əlibabə Məmmədova "Şərəf" ordenini təqdim edib.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev fevralın 11-də Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin işçilərinin təltif edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.
- Prezident İlham Əliyev fevralın 10-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin 80 illiyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.
- Prezident İlham Əliyev fevralın 10-da Bakının Pirallahı rayonunda "Azərnerji" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin əsaslı şəkildə yenidən qurulan "Dübəndi" yarımstansiyasının açılışında iştirak edib.
- Dövlət başçısı İlham Əliyev fevralın 10-da Türkiyə-Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbəri Şamil Ayrımın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

İstedadlı şagirdlər üçün xüsusi siniflər

Fevralın 12-də istedadlı şagirdlər üçün xüsusi siniflərdə 1-ci səviyyə üzrə müəyyənləşdirmə imtahanı keçirilib. İmtahanda respublikanın müxtəlif rayonlarında (şəhərlərində) 82 məktəbdə, 162 xüsusi sinif üzrə, ümumilikdə 4000-ə yaxın şagird iştirak edib. İmtahanın keçirilməsində əsas məqsəd xüsusi siniflər üçün tərtib olunan proqram üzrə dərslərin mənişənləşmə səviyyəsini müəyyənləşdirməkdir.

Qeyd edək ki, "İstedadlı şagirdlər üçün xüsusi siniflər" Təhsil nazirinin müvafiq əmrinə əsasən yaradılıb. 2018-2019-cu tədris ilində Bakı şəhərində 18, digər rayon və şəhərlərdə 29

məktəbdə olmaqla, ümumilikdə 47 ümumtəhsil məktəbində VII və VIII siniflər üzrə 60 xüsusi sinif təşkil olunub. 7-ci siniflər üzrə riyaziyyat-informatika, 8-ci siniflər üzrə isə təbiət elmləri təməyüllü siniflər yaradılıb.

Beləliklə, 47 rayonda, 82 məktəbdə 162 xüsusi sinif fəaliyyət göstərir. Ümumilikdə 4000-ə yaxın şagird sözügedən siniflərdə təhsillərini davam etdirir.

Bölgələrdə xüsusi siniflərin təşkil olunmasında məqsəd istedadlı il seçilən şagirdlərin elmi potensiallarını inkişaf etdirmək, onların müvafiq istiqamətlər üzrə daha keyfiyyətli hazırlanmasını təmin etməkdir.

A.S.Novruzovun Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun rektoru təyin edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

Azad Sevindik oğlu Novruzov Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun rektoru təyin edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 fevral 2020-ci il

Təhsil naziri Kürdəmir şəhərində vətəndaşları qəbul edəcək

Göyçay və Kürdəmir rayon sakinlərinin nəzərinə!

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov 21 fevral 2020-ci il tarixində saat 11:00-da Kürdəmir şəhərindəki Heydər Əliyev Mərkəzində mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları rəhbərlərinin 2020-ci ilin fevral ayında şəhər və rayonlarda vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq, Göyçay və Kürdəmir rayon sakinlərini qəbul edəcək. Qəbulda Göyçay və Kürdəmir rayonlarında müvəqqəti məskunlaşmış məcburi köçkünlər də iştirak edə bilərlər.

Qəbulda gəlmək istəyən vətəndaşlar 13-18 fevral (saat 18:00-dək) 2020-ci il tarixlərində Təhsil Nazirliyinin Telefon Məlumat Mərkəzinin 146-1 nömrəli telefonuna ("Qaynar xətt" xidməti) zəng etməklə və ya nazirliyin rəsmi saytı üçün "Vətəndaşların qəbulu" bölməsinə daxil olmaqla (<http://edu.gov.az/az/contacts/request>) elektron qeydiyyatdan keçə bilərlər.

Qeydiyyatdan keçmiş vətəndaşlardan xahiş olunur ki, qəbulda gələrkən aidiyyəti məsələləri dolğun ifadə edən ərizə ilə müraçət etsinlər.

Kürdəmir şəhərində yeni ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Kürdəmir şəhərində 5 nömrəli şəhər tam orta məktəbi üçün 960 şagird yerlik yeni binanın tikintisi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Əhtiyat Fondundan Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ilkin olaraq 2,0 (iki) milyon manat ayrılınsın.

2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat

Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il dövlət büdcəsi layihəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərinin bölgüsündə bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən ümumtəhsil məktəbi binasının tikintisinin başa çatdırılması üçün zəruri olan maliyyə vəsaitini nəzərdə tutsun.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 fevral 2020-ci il

Təhsil sahəsində əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə edilib

Fevralın 7-də Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Rusiya Federasiyası Prezidentinin Beynəlxalq mədəni əməkdaşlıq üzrə xüsusi nümayəndəsi Mixail Şvidkoy ilə görüşüb.

Görüşdə Azərbaycan və Rusiya arasında təhsil sahəsində əlaqələrin cari vəziyyəti və gələcək əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə edilib.

Ukrayna Ali Radasının nümayəndə heyətinin üzvləri ilə görüş

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov Ukrayna Ali Radasının nümayəndə heyətinin üzvləri ilə görüşüb.

Görüş zamanı nazir müavini "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nın müəyyənləşdirdiyi hədəflərə uyğun olaraq aparılan islahatlar və onların müsbət tendensiyaları barədə qonaqlara məlumat verib. Firudin Qurbanov

son 15 ildə ölkəmizdə 3300-ə yaxın ümumi təhsil müəssisəsinin tikildiyini və ya əsaslı şəkildə təmir edildiyini, müəssisələrin maddi-texniki bazasının yeniləndiyini vurğulayıb.

Görüş zamanı ölkəmizdə təhsil siyasətinin prioritetlərindən birinin də peşə təhsilinin olduğu bildirilib. Qeyd olunub ki, məhz peşə təhsili ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına

təkan verən, gənclər arasında məşğulluğun təmin edilməsinə xidmət göstərən, iqtisadiyyatın bütün sahələri üçün ixtisaslı kadrların hazırlığına köməkçi rolunu oynayacaq təhsil sahəsindədir. Bu sistem yenidən qurulması, çevik idarəetmənin təmin edilməsi məqsədilə son illərdə peşə təhsili bəhəşəsi optimallaşdırılıb, 24 ixtisaslaşmış peşə təhsili mərkəzi yaradılıb,

mühəndis-pedaqoji heyətin diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılıb və onların əməkdaşlığı artırılıb. Eyni zamanda Koreya İqtisadi İnkişaf və Əməkdaşlıq Fondu ilə imzalanmış Kredit Sazışına əsasən Bakı şəhərində Peşə Təhsili Mərkəzinin tikintisi başa çatdırılıb, burada ən müasir infrastruktur yaradılıb.

Bununla yanaşı, Avropa İttifaqının dəstəyi ilə 4 layihənin icrasına başlanılıb. Regionlarda peşə təhsili müəssisələrində infrastrukturun müasirləşdirilməsi, yeni məzmunun hazırlanması və mühəndis-pedaqoji heyət üçün təlimlərin təşkili ilə bağlı tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Firudin Qurbanov, həmçinin Azərbaycanla Ukrayna arasında tələbə mübadiləsi istiqamətində geniş əməkdaşlığın mövcudluğunu vurğulayıb, Ukraynada 7000-ə

yaxın azərbaycanlı tələbənin, ölkəmizdə isə Ukrayna vətəndaşlarının təhsil aldığı qeyd edib. Ümumilikdə ali təhsilin qarşısında duran mühüm vəzifələrdən danışan nazir müavini cəmiyyətin müasir inkişaf səviyyəsinə adekvat olan yüksək ixtisaslı, peşəkar, rəqabətqabiliyyətli kadrların hazırlanması kontekstində "2019-2023-cü illər üçün ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətqabiliyyətini artırılması üzrə Dövlət Proqramı"nın həyata keçirilməsi üçün tələmə tədbirlərini vurğulayıb.

Ukrayna Ali Radasının nümayəndə heyəti adından çıxış edən Ukrayna Ali Radasının Təhsil, Elm və İnnovasiyalar üzrə Komitəsinin sədri Valeriy Kolyux iki ölkə arasında təhsil sahəsində əməkdaşlığın mövcud vəziyyətindən məmnunluğunu ifadə edib və bu əlaqələrin genişləndirilməsində maraqlı olduqlarını bildirib.

Məktəbli formaları - rahat və uyğun

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şurada müzakirələr keçirilib

➔ Əvvəlki səh.1

ORUC MUSTAFAYEV

Nazir müavini İctimai Şuranın gündəliyinə çıxarılan vahid məktəbli formasının tətbiqi məqsədinin əhatə dairəsinə, təhsil imkanına görə mühüm məsələ olduğunu və ictimai müzakirənin vacibliyini bildirib.

Təhsil Nazirliyinin bu məsələyə ciddi yanaşdığını qeyd edən İ.Şayev məktəbli formalarının Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilən ümumtəhsil məktəblərinin Nümunəvi Nizamnaməsinə əsasən müəyyən olunduğunu diqqətə çatdırıb. Nazir müavini məktəbli geyimlərinin müəyyən edilməsi zamanı keyfiyyət və standartların nəzərə alınması ilə bağlı diqqətli yanaşma tələb edib ki, bəzən buna riayət olunmur.

Bildirilib ki, 2019-cu ildə "Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun hazırlanması zamanı da məktəbli formasının tətbiqi ilə bağlı Təhsil Nazirliyi tərəfindən geniş müzakirələr aparılıb. "Qanunda belə bir dəyişiklik olundu ki, dövlət ümumtəhsil müəssisələrində təhsilənlər üçün məktəbli geyimləri dövlət tərəfindən müəyyən ediləcək. Dövlət başçısının bu qanunun tətbiqi ilə bağlı müvafiq fərmanına uyğun olaraq Nazirlər Kabinetinə məktəbli formalarının təsdiq edilməsi barədə tapşırıq verilib. Bu müddət ərzində təhsil prosesinin iştirakçıları ilə məktəbli formalarının tətbiqinə dair müzakirələr aparılıb, müəyyən layihələr hazırlanıb. Məktəb kollektivləri, valideynlərlə müzakirələrdən sonra təhsil prosesinin iştirakçıların rəyləri əsasında məktəbli formalarının müəyyən təsvisləri hazırlanıb və ictimai müzakirə

yə çıxarılıb, artıq bu məsələyə dair təkliflər də mövcuddur". Bu məsələyə dair geniş çərçivədə müzakirələrin lazım olduğunu deyən nazir müavini prosesin iştirakçıları arasında istəhsalçıların və təchizatçıların da olduğunu diqqətə çatdırıb və onların da bu prosesdə iştirak etməli olduğunu bildirib. "Mühüm göstərici ondan ibarət olmalıdır ki, bu formalar təhsilənlərin sağlamlığına ziyan gətirməsin. Digər tərəfdən, məktəbli geyimləri elə formalaşdırılmalıdır ki, qiymətlər valideynlər üçün uyğun olsun". Nazir müavini bir məqamı vurğulayıb ki, Təhsil Nazirliyi məktəbli formalarının tətbiqi məsələsində sifarişçi kimi çıxış etmir. Məktəbli forması barədə qərar məktəbin pedaqoji şurası tərəfindən verilir. Məktəbli formasının təsvisləri də məktəb kollektivləri, valideynlər tərəfindən verilmiş təkliflər əsasında formalaşır.

Məktəbli formaları əlçatan olmalıdır

Təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyeva qeyd edib ki, vahid məktəbli formalarının təsvisləri ictimaiyyətə təqdim olunmadan əvvəl məktəblərin pedaqoji kollektivləri, valideynlərlə müzakirə olunub. "Müzakirələr zamanı ən çox səsləndirilən məsələlər məktəbli formasının mövsümə uyğunluğu, fərqliliyi, rahatlığı olub. Eyni zamanda vahid məktəbli formaları çoxuşaq ailələr üçün də qiymət baxımından uyğun olmalı, valideynlərin imkanlarına cavab verməli, əlçatan olmalıdır".

Təhsil nazirinin müavini qeyd edib ki, yeni qaydalara əsasən, məktəbli formasının seçimi məktəb pedaqoji şurasının ixtiyarına verilib. Məktəblərin pedaqoji şurası məsələni təsvislərə, rənglərə uyğun olaraq məktəbli formalarının hazırlanmasını müəyyənləşdirir. Bildirilib ki, şagirdlər tədris mühtitini bir məktəbdən digərinə dəyişəndə məktəbli formalarının dəyiş-

dirilməsi valideyn qarşısında əlavə maliyyə vəsaitləri tələb etməməlidir: "Bu baxımdan, məktəbli formalarının çoxsaylı çeşidləri istisna olunmur. Eskizlər çox rəngarəng, seçim imkanları və təkliflər böyük ola bilər. Bu prosesdə valideynlər üçün yarana biləcək çətinliklərin də nəzərə alınması şərtidir".

İlkin mərhələdə təqdim edilən eskizlərin kifayət qədər sadə olduğunu deyən nazir müavini əlavə edib ki, bu məsələnin ictimai müzakirəsinin aparılması və irəli sürülən bir sıra təkliflər nəzərə alınmaqla eskizlərin daha peşəkar şəkildə hazırlanaraq hökumətə təqdim edilməsi nəzərdə tutulub. M.Vəliyeva ictimai müzakirələr gedişində daha çox konstruktiv təkliflərin səsləndirilməsini bildirərək tədbir iştirakçılarına müzakirələrdə aktiv olmağa dəvət edib.

Daha sonra çıxış edən mütəxəssislər vahid məktəbli formalarının tətbiqi ilə bağlı mövcud standartlar və keyfiyyət məsələləri ilə əlaqədar öz fikirlərini və təkliflərini səsləndiriblər.

Fəal diskussiya şəraitində keçən tədbirin sonunda məktəbli formalarının hazırlanması üzrə təkliflər paketinin işlənilməsi üçün optimal variantın tapılması və baxılmaq üçün İctimai Şuraya təqdim olunması təklif edilib.

Şagirdlərin innovativ fəaliyyəti üçün

← Əvvəlki səh.1

Ruhhiyə DAŞSALAHLI

Elektrik enerjisi istehsal edən ayaqqabı modeli təklif edir: "Elektrik enerjisinin əlçatmaz olduğu yerlərdə alternativ həll yollarına ehtiyac duyulur. Mən də bu yollardan birini təklif edirəm".

İnsanın hərəkət etdiyi ilk 34 dəqiqədən başlayaraq, ayaqqabıda enerji yarandığını deyən Sumqayıt məktəblisi bu ayaqqabı ilə insanlarda hərəkət etməyə stimül yaradacağına inanır.

Başqa bir Sumqayıt məktəblisi Nailə Əmirova Texniki və təbiət elmləri liseyində təhsil alır. Həndəsənin köməyi ilə məsələləri kökdən həll etməyi təklif edib.

Sumqayıt şəhər təbiət elmləri təmayüllü gimnaziyada oxuyan Leyla Qəniyeva və Bahar Kərimli isə herbçilərin vəziyyətini nəzərə alaraq ideya irəlilədir. Onlar çətin şəraitdə herbçiləri təbii qazla təmin etməyin yolunu təklif edirlər. Bu çür şəraitlərdə daha çox ağacın kösildiyini vurğulayan məktəblilər irəlilədikləri ideya ilə həm də təbii qoruya biləcəklərinə inanırlar. Belə ki, əsgərlər qida qalıqlarından ibarət tullantıların məktəblilərin hazırladığı, özləri ilə asanlıqla daşıya biləcəkləri qurğuya yığmaqla qaza çevirə və özlərinə isti yeməklər hazırlaya bilərlər.

Məktəblilər insan psixologiyasını araşdırıb təhsil marağı yaradan sistem qurdular

Aqşın Əlisoy Kaspi liseyinin IX sinif şagirdidir. Keyfiyyətli təhsilə inanır və komanda üzvləri ilə elə bir sistem qururlar ki, şagirdi dərsləri, insanı özünüinkişafına həvəsləndirəcək. Onlar süni intellektin köməyi ilə təhsil marağı artırmaq istəyirlər. "Süni intellektli virtual təhsil assistenti" - "Clara" layihəsini hazırlayarkən 2-3 ay araşdırıblar. Sosial psixologiyadan cinayətkar psixologiyasına qədər insan psixologiyası ilə bağlı çoxlu materiallar oxuyublar. Özlərində insanın hansı şəraitdə necə düşünə biləcəyi barədə rəy formalaşandan sonra program hazırlayıblar. Rumminyada keçirilən Beynəlxalq Robot və İnformatika Olimpiadasının bürünc medalçısı olan Aqşın Əlisoy deyir ki, layihə üzərində işə davam edirlər. Ortağa daha təkmil bir sistem qoyacaq, layihələri qəbul edilərsə, Təhsil Nazirliyi qarşısında sistemin məktəblərdə tətbiqi ilə bağlı məsələ qaldıracaq.

İnsan sağlamlığı məktəblilərin əsas tədqiqat mövzularındandır

Ümumiyyətlə, müsabiqəyə təqdim olunan ideyalardan belə görünür ki, insan, onun sağlamlığı, xəstəliklərlə mübarizəsi, təhlükələrdən qorunması məktəblilərin diqqət mərkəzindədir.

Gülner və Kənan Qurbanlılar bir ailənin övladı, eyni məktəbin - Yasamal rayonu 60 nömrəli tam orta məktəbin şagirdləridir. Biri X, digəri XI sinifdə oxuyur. Hazırladıqları kardioqraf qurğusu az detaldan hazırladığı üçün ucuz və sərfəli sayılır. Təxminən 17 AZN-ə başa gələn cihaz 3 nöqtədən insan bədənində elektrodlarla birləşdirilir. Sağ və sol əl, həmçinin sol ayaqdan birləşdirilən cihaz insan ürəyinin elektrokardiogramını çıxardır. Məktəblilərin təklif etdiyi elektrokardiogram ucuz başa gəlməyindən əlavə, mobil və təhlükəsizliyi ilə də seçilir. Məktəblilər deyir ki, klinikada elektrokardiogram cihazlarının üzərinə su düşsə, partlayışa səbəb ola bilər, ancaq onların hazırladığı və hər kəsin evində istifadə edə biləcəyi cihaz tamamilə təhlükəsizdir. Məktəblilərin cihazı valideynlərinin, qohumlarının üzərində sənəqdan çıxardıqdan

"Sabahın alimləri" müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırıldı

sonra əminliklə müsabiqəyə təqdim ediblər.

Sumqayıt şəhər Təbiət təmayüllü gimnaziyada təhsil alan IX sinif şagirdi Ləman Gəncəli yoldaşları ilə insan bədəninin çəki indeksinə uyğun olaraq gedən patoloji dəyişiklikləri hesablayıblar. Həmin hesablamalara əsasən, məktəblilər insanı hansı çəkiyə başlamağa necə gələcəyinə dair xəbərdar etməyə çalışırlar.

Talassemiya və xərçəng xəstəliyinin müalicəsində insanlara kömək edəcək hesablamalar aparmağa, çarələr tapmağa çalışanlar da var. Məsələn, Şəkidəki 6 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Nəsib Mustafayev "Xərçəngə "stop" deyək" adlı layihəsi ilə xəstəliyi araşdırıb ona qarşı mübarizəni təşkil etməyə çalışır.

Bakı Avropa Liseyinin şagirdi Fəxryyə Məmmədovanın cihazı qaz sızmasını qısa zamanda müəyyənləşdirir. Məktəblinin bu mövzuya müəncə etməsinin səbəbi qaz sızmasının önlənilməsinin sayının çoxluğu olub və o, bir il üzərində çalışdığı cihazı yaratmağa nail olub.

İnsan üçün daha təhlükəli olan radioaktiv tullantıların mübarizədə bir variantı da Sumqayıt məktəblisi İlham Abdullayev irəlilədir. Onun robotu sənayedə istifadə olunur. Uzaqdan idarə edilən robot radioaktiv tullantıların ərazidən çıxarır.

Enerji əldə edənlər

Müsabiqəyə təqdim edilən layihələr göstərir ki, məktəblilər müasir dövrün çağırışlarını bildikləri kimi, dünyanı narahat edən global problemləri də tanıyır, böyüməyi gözləmir, çıxış yollarını indidən tapmağa çalışırlar. İrəlilədikləri ideyalar da elə məktəblisayağıdır, faydası çox, xərci az. Elə götürək "Gənc istedadlar" liseyinin şagirdlərinin enerji alma üsulunu. Məktəblilər dəniz sahilində yerləşən ölkəsinin bu sərvətini dəyərləndirib, dalgadan belə enerji almağı öyrəniblər. Onlar bu enerji ilə sahilyanı kiçik qəsəbələrin, çimərliklərin işıqlandırılmasını mümkünlüyünü sübut ediblər.

Dövlət Sərəhəd Xidmətinin xüsusi məktəblinin kursantları da dəniz dalgalarından, Cəlilabad rayonu 7 nömrəli tam orta məktəbin şagirdləri isə titrəmə nəticəsində əldə etdikləri enerjiden istifadənin rahatlığına diqqət çəkiblər.

Şirvan məktəbliləri yeni mənbələr axtarırdılar

Kimya-biologiya təmayüllü Respublika liseyinin Şirvan filialının IX sinif şagirdi Aysun Mahmudlu deyir ki, o və dostları qida tullantılarında bioqazın alınması texnologiyasını təklif edirlər. Bununla "Təmiz ölkəm, sağlam gələcək" ideyasını gerçəkləşdirmək istəyirlər. Həm təbiətə tullantı olaraq geri qayıdacaq qida qalıqlarını alternativ enerjiyə çevirməklə birləşən təbiətin çirklənməsini qarşısını alır, qida tullantılarının qiçqırması nəticəsində əldə etdikləri qazla yanacaq əldə edərək bu istiqamətdə ehtiyat

yacı ödəyir, üstəlik, istəklərini atmosferi çirkləndirmədən həyata keçirirlər. Torpağın altına yerləşdirilməsi qurğusunun əsas üstünlüklərindəndir.

Liseyin şagirdləri başqa bir stenddə biokütlədən səmərəli istifadə etməyi təklif ediblər. Sinan Nadirov və Fərid Quliyev yaratdıqları qurğu barədə çox həvəslə danışırlar. Onların yaratdıqları bioreduktorun köməyi ilə heyvanların substratından metan qazı və keyfiyyətli gübrə əldə edilir. Heyvandarlığın inkişafı etdiyi, qazın isə olmadıq dağlıq ərazilər üçün çıxış yolu sayılan bu cihaz ekoloji tarazlığın pozulmasını qarşısını almağa da kömək edir.

Şirvan şəhər 1 nömrəli məktəb - liseyin şagirdi Ayten Ələkbərova səmt qazlarından istilik və elektrik enerjisi əldə edən cihazın ölkə iqtisadiyyatına və ətraf mühitə faydalı olacağına inanır.

Bakı məktəblilərinin evdə ağacın işini görən qurğusu

Teyyub Rəsulov və Cəlal Hacızadə "XXI əsr" Beynəlxalq Təhsil və İnnovasiya Mərkəzinin şagirdləridir. Onlar fotosintez prosesini həyata keçirən, ağacın təbiətdə gördüyü işi otaqlarda, ofislərdə həyata keçirməyə qadir olan cihaz hazırlayıblar: "Hətta biz bunu təkmilləşdirib işıq burulur halında da sala bilərik. Həm şəhəri işıqlandırır, həm oksigen verən, günəş panelələri vasitəsi ilə istifadə etdiyi enerjini də günəşdən alan çox səmərəli cihaz ola bilər".

Akademik Zərifə Əliyeva adına liseyin şagirdlərinin "katalizator sürəti"

Bakı məktəbliləri Ləman Pənahova və sudan duzu, Nazim Bayramlı isə müsabiqədə nefti ayıran texnologiyaya ilə çıxış ediblər.

Akademik Zərifə Əliyeva adına liseyin şagirdlərinin də suyu təmizləyib istifadəyə yararlı hala gətirməyə çalışan şagirdləri öz ideyaları ilə fərqləniblər. Liseyin şagirdləri Aslan Əhmədov və Zəmir Süleymanova isə qonşu stenddə texniki cəhətdən çirklənən torpaqların rekultivasiyasını təklif ediblər.

Daha bir stenddə Məhəmməd Nəcəfov və Leyla Seyidzadə nanokatalizator hazırlamağı təklif edirlər. Daha az enerji ilə daha sürətli katalizatorlar daha ucuz başa gəlir.

Ümumiyyətlə, sözügedən lisey bu müsabiqənin ən fəal iştirakçısı olub. Müsabiqədə 23 stend təmsil olunan təhsil müəssisələrinin şagirdlərinin adı neinki qaliblərin, hətta ISEF-Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak edəcək namizədlərin də siyahısında var.

"Sabahın alimi"nin qızıl medalçısı Amerikadan da uğurla dönəcəyinə inanır

Bu siyahıda adı olan, liseyin ən maraqlı layihələrindən birinin müəllifi Naim Xuduzadə "Sabahın alimləri"

müsabiqəsinin mühəndislik üzrə qızıl medalçısıdır. Gənc kompüter bilicisi bildirir ki, o, öz əziyyəti sayəsində bu yeri qazanıb: "Bildirdim ki, layihəm əsas yerlərdən birini tutacaq. Bu layihənin üzərində çox əziyyət çəkmişəm və əmin idim ki, bu əziyyətimin mütləq bəhrəsi olacaq. Layihəm toxumlu bitkilərin avtomatlaşdırılmış əkinini həyata keçirir. Dünyanın istənilən nöqtəsindən öz torpaq sahəsinə nəzarət etmək, əkin həyata keçirmək mümkündür. Layihəmin hər bitki üçün individual yanaşması var".

Qalib layihə ortaya bir sifariş əsasında çıxıb: "Babam bildirdi ki, robot düzəltməyə maraqlıyam. O, belə bir layihə hazırlamağı və reallaşdırmağı istədi. Problemləri araşdırıb tapdım və robotun üzərində işlədim". Naim Amerikadan da uğurla qayıtmaq və təhsilini xarici ali təhsil müəssisələrində davam etdirmək istəyir: "Artıq bir neçə xarici universitetdən dəvət gəlir. Dəvətini gözləyirəm və universitetlər var. Ona görə də hələ qərar verməmişəm. Ancaq kompüter mühəndisliyi ixtisasına yiyələnmək istədiyimə əminəm".

Məktəblilərin funksional zibil qutuları

Ölkə məktəbliləri xəbərdarlıqları şəhərin görüntüsünə xələf gətirən zibilnikləri ləğv etməyə çalışırlar. Bu cəhdlər müsabiqədə nümayiş etdirilən ideyalardan, layihələrdən aydın görünür. Maraqlı layihələrdən birini 245 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Həmid Haşımzadə təklif edib. Alov qullələrinin yaxınlığında zibilliyin əks olunduğu şəklə görə sonra "ağıllı zibil qutusu" yaratmağa qərar verib. Hesab edir ki, sensorlu zibil qutusunun qapağı zibili "gördükdə" açılacaq və zibil içərisinə düşəcək. Orada çəşidlənən zibil xüsusi çənlərə göndəriləcək.

Zibillik sadəcə şəhərdədir? Məktəblilər suyu, torpağı da tullantılardan təmizləməkdə qərarlıdılar. 202 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Amin Baxşiyev xüsusi hazırladıqları süngüləri təqdim edib. Həmin süngülər dənizdə üzərək suyu neftdən asanlıqla təmizləyir. Neftin itkisiz yığılmasını təmin edir.

Binəqədidəki 299 nömrəli tam orta məktəb-liseyin şagirdlərinin hazırladıqları okeanlarda canlılara ziyan vurmada plastikləri toplayan cihazı təhsil müəssisələrinin şagirdi Almaz Muradov təqdim edib.

Gələcəyin maşını

Məktəblilər təmiz su, təmiz torpaq, təmiz hava uğrunda mübarizədə həm də yanacaq, enerjiyə qənaət etməyə çalışırlar. Öz ideyalarını gerçəkləşdirərkən tükənmə təbii sərvətlərdən əldə edilən yanacaqdan istifadə etməyə çalışırlar. Bakı məktəbliləri Bakının neftlə çirklənmiş torpaqlarını yabanı bitki kolları ilə təmizləməyə, şoran torpaqda bitki yetişdirməyə cəhd edib və layihələrindən görünür ki, uğur qazandıqlar.

"Sabahın alimləri" müsabiqəsi şagirdləri təşviq edir

Onların hər biri final mərhələsinə çıxmaqla layihələri ilə seçildiklərini sübut ediblər. Ancaq aralarında "Sabahın alimləri" IX Respublika Müsabiqəsinin qalibi olmayanlar da olub.

Qaliblərin mükafatlandırılması mərasimində çıxış edən Təhsil naziri Ceyhun Bayramov bildirir ki, elmi-innovativ təşəbbüslərin ön plana çəkilməsi, gənclərin elmi fəaliyyətə istiqamətləndirilməsi elmin və təhsilin qarşısında duran əsas prioritetlərdən biridir. Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin "Regionların 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nın icrasının birinci ilinin yekunlarına həsr olunan konfransda çıxışına xüsusi diqqət çəkən nazirin sözlərinə görə, təhsil sistemin gənc nəsli gələcək rəqəmsal texnologiyalar, süni intellekt dövrünə hazırlamaq üçün onlara indikindən əsaslı şəkildə fərdlənən yeni kompetensiyalar, ixtisaslar və peşələr verməlidir. Qeyd edilən çağırışlara uyğun olaraq, Təhsil Nazirliyi tərəfindən bir sıra uğurlu təşəbbüslərin ar-tıq həyata keçirildiyini deyən Təhsil naziri bildirir ki, növbəti tədris ilində şagirdlərin iştirakı ilə Azərbaycanda ilk STEAM festivalını keçirilməsi, 10 bölgədə STEAM mərkəzlərinin və müasir tələblərə cavab verən Elm muzeyinin yaradılması planlaşdırılır.

Son illərdə ali məktəblərdə qlobal çağırışlara adekvat innovativ elmi strategiyaların həyata keçirilməsi istiqamətində təşəbbüslərin artıdığı vurğulayan nazir yeni elmi istiqamətlər üzrə tədqiqatları başlandığını da deyib. Onun sözlərinə görə, bu günə olan məlumata əsasən, "Web of Science" elmi bazasında 2019-cu ildə Azərbaycan üzrə 1581 elmi tədqiqat işi qeydə alınıb ki, onların da təxminən 53 faizi ali təhsil müəssisələrinin payına düşür. Bu istiqamətdə daha bir yenilik isə Təhsil Nazirliyi və ölkəmizin 10 universiteti ilə dünyanın aparıcı elmi-analitik şirkəti olan Niderlandlı "Elsevier" korporasiyası arasında Niyyyət Protokollunun imzalanmasıdır: "Əsas məqsəd universitetlərimizin "Scopus" beynəlxalq elmi məlumat bazasına çıxışının təmin edilməsi, elmi nəşrlərin sayının artırılması, nəşr olunan elmi məqalələrin beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması və beləliklə, ali təhsil müəssisələrimizin nüfuzlu beynəlxalq reyting siyahılarında yer almasına və irəliləməsinə nail olmaqdır".

Nazir qeyd edib ki, sayca doqquzuncu dəfə keçirilən "Sabahın alimləri" müsabiqəsi ölkəmizdə həyata keçirilən uğurlu təhsil strategiyasının tərkib hissəsi kimi gənclərimizin innovativ və yaradıcı fəaliyyətinin təşviqi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır: "Təhlil göstərir ki, müsabiqədə iştirak şagirdlərimizin gələcək inkişafına və karyerasına müsbət təsir göstərir".

Biz hədəfə gedən yolda SABAHIN ALİMLƏRİNƏ arxalanırıq

Qeyd edək ki, ötən il ümumtəhsil məktəblərini qızıl və gümüş medalla bitirmiş məzunlardan 30 nəfəri son iki ildə keçirilmiş "Sabahın alimləri" müsabiqəsinin qalibi olub. Müsabiqənin nəticələrinə olan inam bəhrəsini verib. Təhsil Nazirliyinin əsas təşkilatçılığı ilə 2012-ci ildən etibarən keçirilən müsabiqəyə ölkə miqyasında maraqlıdan-ılən artır. Üstəlik, sadəcə iştirakçılar deyil, həm də müsabiqəyə dəstək verən təşkilatların da arasına yeniləri qatılıb. Gənclər və İldən Nazirliyi, Heydər Əliyev Mərkəzi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası, AzTU-nun dəstəyi ilə keçirilən müsabiqəyə iki ildir ki, BP şirkəti də maliyyə dəstəyi verir. Bu ki müsabiqənin Amerikaya gedəcək qaliblərinin bütün xərclərini öz üzərinə götürən BP şirkətinin nümayəndəsi Tamam Bayatlı bildirir ki, təmsil etdiyi qurum Azərbaycana ən böyük, etibarlı və uzunmüddətli tərəfdaş olaraq, ölkədə təhsilin potensialının artırılması, inkişafı, bu sahədə beynəlxalq təcrübənin gətirilməsini sosial layihələrinin ən mühüm istiqaməti kimi müəyyənləşdirib. Artıq uzun müddətdir ki, Təhsil Nazirliyi ilə əməkdaşlıqda nailiyyətlər olduqunu vurğulayıb. "Sabahın alimləri" kimi nüfuzlu layihələrdə iştirakın səbəblərindən danışarkən əlavə edib: "Elm, texnologiya, mühəndisliyin inkişafını nəzərdə tutan belə müsabiqələrin inkişafında maraqlıyıq. Çünki bizim məqsəd enerji sahəsində savadlıdır. Odur ki, bu sahənin inkişafı ilə bizim uğurumuz düz mütənasıbdır. Biz bu günlərdə dünyaya yeni hədəflərimizi açıqladıq. 2050-ci ilə qədər fəaliyyətimiz nəticəsində yaranan karbonun miqdarını 0-ə endirməyi hədəfləmişik. Bunun üçün də elm, texnologiya, mühəndisliyin inkişafına, sabahın alimlərinə arxalanırıq".

Bu müsabiqənin qalibləri

Beləliklə, "Sabahın alimləri" müsabiqəsi başa çatdı. Müxtəlif kateqoriyalar üzrə I yerə 6 layihə üzrə 11 şagird, II yerə 16 layihə üzrə 29 şagird, III yerə 25 layihə üzrə 46 şagird layiq görüldü. Qaliblər sırasından bu ilin may ayında ABŞ-da keçiriləcək ISEF-Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak etmək üçün 4 layihə (7 şagird) seçildi. Həmin şagirdlər BP-nin maliyyə dəstəyi ilə ABŞ-a göndəriləcək. Bundan əlavə, hər il olduğu kimi, bu il də ABŞ-ın müxtəlif elmi cəmiyyətləri tərəfindən şagirdlərimizə 10 mükafat təqdim edildi.

Xatırladaq ki, "Sabahın alimləri" müsabiqəsi riyyaziyyat, fizika, kimya, biologiya, tibb və sağlamlıq, ekologiya, mühəndislik, kompüter elmləri üzrə keçirilir. Müsabiqədə indiyə qədər 1498 şagird iştirak edib, onlardan 613 nəfəri müxtəlif mükafatlar qazanıb. Qaliblər arasından seçilən 48 on yaxşı layihənin müəllifi ABŞ-da keçirilən Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində iştirak edib. Bir dəfə müsabiqənin xüsusi mükafatına, 5 əlavə mükafatlara layiq görüldülər.

BMU-da Himayəçilər Şurasının iclası keçirilib

Bakı Mühəndislik Universitetində (BMU) Himayəçilər Şurasının növbəti iclası keçirilib.

Şuranın sədri, Təhsil nazirinin müavini İdris İsayev ötən dövr ərzində Himayəçilər Şurasının tərkibində dəyişikliklərin baş verdiyini, Şuranın əsasnaməsinin təsdiq olunduğunu və bunun birgə səmərəli fəaliyyətdə öz müsbət təsirini göstərəcəyini vurğulayıb.

İsayev bildirdi ki, hazırda bütün təhsil pillələrində aparılan islahatlar ali təhsil pilləsində də uğurla gerçəkləşdirilməkdədir. O, ötən dövr ərzində ali təhsil sistemində elçatənlığın artırılması, ali təhsil sisteminin akademik potensialın gücləndirilməsi, ali təhsil sisteminin dünya təhsil sistemində inteqrasiyası, ali təhsil sisteminin məzmun və keyfiyyət göstəricilərinin müasirləşdirilməsi, təhsilalanların və təhsilvərənlərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi ilə bağlı görülən tədbirlər barədə məlumat verib.

Ali təhsil sahəsində akademik potensialın artırılması istiqamətində ciddi tədbirlər görüldüyünü vurğulayan nazir müavini Prezident İlham Əliyevin müvafiq Fərmanı ilə "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliyi artırılması üzrə Dövlət Programı"nın təsdiq edildiyini xatırladı. O, Dövlət Programının birinci komponentində ali təhsil sisteminin məzmun və keyfiyyət göstəricilərinin beynəlxalq ikili diplom proqramları, xarici mütəxəssislərin cəlb olunması yolu ilə təkmilləşdirilməsini, yeni akademik mühitin yaradılmasının nəzərdə tutulduğunu, ikinci komponentində isə ölkəmizin ali təhsil müəssisələrinin akademik potensialının

gücləndirilməsi məqsədi ilə milli kadrların hazırlanması üçün xaricdə doktorantura səviyyəsində təhsilin maliyyələşdirilməsini əhatə etdiyini söyləyib. Nazir müavini BMU-nun bu istiqamətdə işə başladığını, artıq Cənubi Koreyanın İnha Universiteti ilə anlaşma memorandumu imzalandığını diqqətə çatdırıb.

İsayev gündəlikdə yer alan məsələlərə toxunaraq, Şuranın iclasında digər məsələlərə yanaşı, BMU-nun inkişafına dair 2020-2023-cü illər üçün Strateji İnkişaf Proqramının müzakirə olunaçağını deyib. Nazir müavini vurğulayıb ki, sənədin hazırlanmasının məqsədi ön qabaqcıl elmi nailiyyətlərdən, innovativ təlim-tədris texnologiyalarından yararlanaraq işəgötürənlərlə sıx əməkdaşlıq edərək əmək bazarının daim inkişaf edən tələblərinə uyğun mütəxəssislərin hazırlanması, universitetdə tədris prosesinin, məzmun və keyfiyyət göstəricilərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, akademik potensialının, elmi-tədqiqat və innovasiya fəaliyyətinin gücləndirilməsi, universitet-iş dünyası əlaqələrinin genişləndirilməsi, sosial və ictimai fəaliyyətlərinin təkmilləşdirilməsidir.

Sonra BMU-nun rektoru, professor Havar Məmmədov 2017-2019-cu illər üçün universitetin fəaliyyəti haqqında hesabatla çıxış edib. Rektor hesabatında son 3 ildə əldə olunan nailiyyətlərdən, mövcud problemlərdən, onun həlli yollarından bəhs edib. Universitetdə şeffaflıq, dəqiqlik, dürüstlük və hesabathövlüyün təmin olunması məqsədilə elektron məlumat sisteminin mövcudluğunu, tədrisdə innovativ texnologiyaların tətbiq olunduğunu bildirən H.Məmmədov BMU tələbələrini müxtəlif proqramlaşdırma müsabiqələ-

rində və yarışmalarda qazandıqları nailiyyətlərdən söz açıb.

Elm sahəsində görülən işlərə toxunan rektor BMU-nun professor-müəllim heyətinin məqalələrinin "Web of Science" platformasında, "Scopus"da, digər xarici elmi jurnallarda dərc olunduğunu nəzərə çatdırıb. Xarici universitetlərlə ikitərəfli əlaqələrin qurulmasından danışan H.Məmmədov universitetin beynəlxalq təhsil proqramlarında, o cümlədən Erasmus+ KA1, Almaniyanın DAAD tələbə-müəllim mübadilə proqramı, ABŞ-ın Fulbright elmi-tədqiqat işi üzrə mübadilə proqramlarında iştirakını vurğulayıb.

Daha sonra iclasda BMU rektorunun universitetin 2017-2019-cu illər üçün fəaliyyəti haqqında hesabatı, ali məktəbin 2020-2023-cü illər üçün strateji inkişaf proqramı, BMU-nun 2019-cu il büdcəsinin icrasına dair 2020-ci il üçün iş planı ətrafında müzakirə olub. Gündəlikdəki məsələlərə bağlı Şuranın üzvləri - Təhsil Nazirliyinin Aparat rəhbərinin müavini Yaqub Pirişev, AMEA-nın Fizika İnstitutunun direktoru, akademik Nazim Məmmədov, "Azərkimya" İstehsalat Birliyinin baş direktoru İmran Arzumanzadə və "SAP Azerbaijan" şirkətinin baş meneceri Rüfət Hacıəliyev çıxış edərək təkliflərini irəli sürüblər.

Sonda gündəlikdə olan məsələlər səsə qoyularaq təsdiq edildi.

"Rəqəmsal iqtisadiyyat, müasir çağırışlar və real imkanlar" mövzusunda konfrans

Əvvəli səh.1

Rəqəmsal inqilabın tələblərinə cavab vermək üçün Azərbaycanda təhsil sahəsində mühüm addımlar atılıb. Ölkənin 6 bölgəsində 123 məktəbi əhatə edən "Rəqəmsal bacarıqlar" layihəsi icra olunur. Bu layihəyə 70 mindən çox şagird cəlb olunub. Layihənin məqsədi şagirdlərin rəqəmsal bacarıqlarını üzə çıxarmaqdır.

Rabitə, Neqliyyat və Yüksək Texnologiyalar Nazirinin müavini Elmir Vəlizadə çıxışında qeyd edib ki, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafında infrastrukturun modernləşdirilməsi və artan tələbatın təmin olunması üçün imkanlar yaradılması, müasir texnologiyaların tətbiqi, internet istifadəçilərinin sayının artması, elektron ticarətin genişlənməsi əsas rolə malikdir.

Açılış mərasimi məruzələrin dinlənilməsi ilə davam etdirilib.

Qeyd edək ki, beynəlxalq konfransın ikinci günü konfransın mövzusunda çıxışların olması, müzakirələrin aparılması nəzərdə tutulur.

Konfrans çərçivəsində, həmçinin informasiya texnologiyaları şirkətlərinin panel təqdimatları olacaq.

Beynəlxalq konfransa Dünya Bankı, Asiya İnkişaf Bankı, İslam İnkişaf Bankı, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası, ABŞ-ın Linkoln Universiteti, Fransanın Monpelye Universiteti, Türkiyənin İstanbul Universiteti, Belarus Dövlət İqtisad Universiteti, Litvanın Mikolas Romeris Universiteti, Yunanstanın Qərbi Makedoniya Universiteti, TİKA — Türkiyə İş Adamları Əməkdaşlığı və Əlaqələndirmə Agentliyi, Türk Dövlət İqtisadçılar Birliyi, İsrail-Azərbaycan Ticarət və Sənaye Palatası, Klarivəy Analitiks və Rusiyanın Y.T. Qaydar adına İqtisadi Siyasət İnstitutu tərəfdaşdır.

SABAH IV Karyera Qış Məktəbində 110 nəfər iştirak edib

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

"Təlimlər çox maraqlı oldu. 4 təlimdə iştirak etdim. Startap, iş qəbul və akademik fəaliyyətə bağlı təlimlər mənim üçün çox maraqlı oldu. Bu təlimlərdə iştirak edə bildiyim üçün çox sevinirəm. Mənim üçün təsəvvür etmədiyim qədər böyük faydalar olduğunu düşünürəm. Təlimlərdə ən çox BDU-nun "Yüksək molekullu birləşmələr kimyası" kafedrasının müəllimi, kimya üzrə fəlsəfə doktoru, Gənclər üçün Prezident mükafatçısı Elvin Məlikovun təlimlərindən motivasiya aldım".

Ayşən Məmmədova Azərbaycan Dillər Universitetinin SABAH fakültəsinin IV kurs tələbəsidir. Fevralın 11-13-də Vergilər Nazirliyi Tədris Mərkəzində təşkil edilən SABAH IV Karyera Qış Məktəbinin iştirakçılarında biridir.

Əsasən IV kursda təhsil alan tələbələr qatıldığı təlimlər artıq 4 ildir təşkil edilir. Belə ki, "SABAH" Karyera Akademiyası 2017-ci ildə "SABAH" məzunlarının gələcək peşakar inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirilməsi və bu sahədə tələbələrə dəstək verilməsi məqsədilə yaradılıb. İndiyədək 300-dən artıq tələbənin qatıldığı ümumi SABAH Karyera Qış Məktəbi keçirilib. Bu il təlimlərdə 68 tələbə olmaqla, ümumilikdə 110 nəfər iştirak edib. İştirakçılar tələbələr, təlimçilər, SABAH əməkdaşları, texniki heyət və könüllülərdən ibarət olub. Təlimlər, sadəcə tələbələr üçün deyil, həm də dekan və müavینləri üçün təşkil edildi. Onlar təhsil idarəetməsi üzrə təlimlərə qatılıblar. Tələbələr karyera quruculuğunun nəzəri, praktiki və aktual mövzularını üzrə təlimlərdə iştirak ediblər. Onlar "Emotional intellekt", "Karyerada dəyişikliklərin idarə olunması", "Startap qurum, yoxsa iş axtarım?", "Alimliyə gedən yol", "Sosial media; sualtı daşlar və karyera imkanları", "Layihələrin idarə olunması", "Tədqiqat necə yazılmalıdır?", "Qızıl 4 il", "Əmək qanunvericiliyi", "Öz brendini yarat", "Biznesin qurulması üçün alternativ maliyyə mənbələri", "Effektiv tədqimat bacarıqları" mövzularını üzrə təlimləndiriliblər. Dekan və dekan müavirləri isə peşakar inkişafa yönələn təlimlərdə "Ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat və magistratura səviyyələrində, əsas (baza ali) tibb təhsilində və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura səviyyəsində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili Qaydaları", "Tvininq" layihəsi və onun Azərbaycanda tətbiqi", "Yeni universitet identikliyi: sahibkarlıq universiteti modeli", "Yeni standartlar və SABAH qruplarında tədris fənlərinin yeni standartlarının hazırlanması", "Data vizuallaşdırılması və infoqrafika" mövzularında təlimləndiriliblər.

Sonda gündəlikdə olan məsələlər səsə qoyularaq təsdiq edildi.

SABAH qruplarından məzun olanlar seçilir

Məlumat üçün qeyd edək ki, SABAH qrupları Təhsil

Uğurlu SABAH bu gündən başlayır

Nazirliyin təşəbbüsü ilə 2014-2015-ci tədris ilindən etibarən fəaliyyətdədir. Bu qruplar hazırda 11 ali təhsil müəssisəsində 36 ixtisas üzrə 2400-dən çox tələbəni əhatə edir. SABAH qruplarında 5 ixtisas istiqaməti, 36 ixtisas üzrə tələbə hazırlığında 500 nəfərdən artıq müəllim-professor heyəti iştirak edir.

SABAH qruplarında təhsilalanların 33.53 faizi təhsil, 28.3 faizi iqtisadiyyat, 24.68 faizi texniki ixtisaslar üzrə, 7.34 faizi humanitar elmlər, 6.14 faizi isə mədəniyyət və incəsənət sahələri üzrə ixtisaslaşıblar.

Qruplardan ilk dəfə 721 nəfər məzun olub. 2018-ci ildə 844, 2019-cu ildə 701 məzun SABAH qruplarında təhsilini tamamlayıb. Pedaqoji ixtisas üzrə SABAH məzunları sonrakı mərhələdə də seçilməyi bacarıblar. Belə ki, həmin ixtisas üzrə məzun olanların 78 faizi mərkəzləşdirilmiş qaydada müəllimlərin işə qəbulu imtahanlarında keçid balını toplayaraq namizədlər arasında fərqləniblər. Əvvəlki illərə nisbətən bu rəqəmdə dəildən il artım qeydə alınıb. Belə ki, 2017-ci ildə SABAH məzununun 69 faizi, 2018-ci ildə 74 faizi müəllimliyə hazır olduqlarını təsdiqləyiblər.

Onlar nə edəcəklərini bilirlər

Ümumiyyətlə, SABAH məzunlarının 30 faizə qədəri məzun olduqları ilk 3 ay ərzində məşğuliyyət qazanırlar. Müşahidələrə görə, bu 30 faizni içərişində təhsilini növbəti pillədə davam etdirənlərin çəkisi xüsusilə çoxdur. Rəqəmlər göstərir ki, SABAH-ın ilk, yəni 2017 və 2018-ci il buraxılışlarının 37 faizi təhsilini magistratura pilləsində davam etdirib. Ötən il isə bu rəqəm 40 faizə qədər yüksəlib. Üstəlik, SABAH məzunları magistraturada təhsil almaq üçün xarici ölkələrin ali təhsil müəssisələrinə üstünlük veriblər. Nəticədə bu məqsədlə xaricə üz tutan SABAH məzunlarının sayı iləndən artıb. Rəqəmlərdən belə görünür ki, hər 5 SABAH məzunundan biri təhsilini xaricdə davam etdirir. Belə ki, 2017-ci ildə məzunların 16 faizi təhsil üçün xaricə üz tutmuşdusa, ötən il bu göstərici 19 faizə qədər yüksəlib.

Təbii ki, bunda da SABAH Karyera mərkəzinin fəaliyyətinin rolu danılmazdır. SABAH qruplarının İcra Komitəsinin rəhbəri Şahin Seyidzadənin sözlərinə görə, SABAH Karyera mərkəzinin əsas konsepsiyasına uyğun olaraq, III kurs SABAH tələbəsinə kim olacağı soruşulur: "Bu sualın cavabında tələbənin qeyd edə biləcəyi 4 variant var. Tələbə

peşakar karyera quracaq, ya təhsilini növbəti səviyyədə davam etdirəcək, yaxud startap - sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olacaq, hansı ki, bu, son illərdə xüsusilə geniş yayılıb. Və nəhayət, tələbə elmi tədqiqat aparacağını deyə bilər. Təhsilalanın bu dörd variantdan heç birini qeyd etməməsi bizim üçün mənfə göstəricidir. Çünki bu cavablardan asılı olaraq, biz tələbənin məşğulluq indeksini müəyyənləşdiririk. SABAH məzununun məşğulluq indeksini təxminən 90 faizdən artıqdır. Məzun olduqdan sonrakı ilk 3 ayda bu 4 meyarıdan heç biri ilə məşğul olmayanlar 10 faizdən aşağı təşkil edir".

Ş.Seyidzadə onu da qeyd edib ki, SABAH məzunlarının startap və sahibkarlıq sahəsində fəaliyyətlərinə dəstək olmaq məqsədilə hər il SABAH İnnovasiya Forumu təşkil edilir: "Məzunlarımız indi də xaricdə müxtəlif startap müsabiqələrində iştirak edirlər".

31 şirkətin iştirakı ilə SABAH Karyera Sərgisinin keçirildiyini də vurğulayan Ş.Seyidzadə 60-a yaxın şirkətlə həyata keçirilən tərəfdaşlıqdan da danışdı.

Ömürboyu oxumağa hazır olun

"Hazırda qarşınızda müxtəlif istiqamətdə bir çox yol var. Ancaq siz birini seçməlisiniz. Bu həm də ona görə önəmlidir ki, baza təhsili aldıqdan sonra istiqaməti üzrə ixtisaslaşma bir neçə il sonra tələbat olub-olmayacağını müəyyənləşdirmək çətindir. Ona görə gələcəkdə hansı yolu izləyəcəyinizi indidən düşünməlisiniz" - deyən Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov Qış məktəbinin iştirakçıları ilə görüşündə gənclərə tövsiyələr verib. O, insanın nə edəcəyini, kim olacağını əvvəlcədən müəyyənləşdirməsinin önəmini izah edərək eramızdan əvvəl yaşamış məşhur Roma filosofu Lutsius Anneus Seneka-nın fikrinə istinad edib: "Seneka karyeranızı yekənli qayıqla müqayisə edirdi. İnsan hansı sahələrdə özünü göstərəcək, külək ona kömək edəcək. Ona görə də yolunuzu düzgün seçməli, həmin yolda uğurlu karyera əldə etmək üçün işinizi düzgün planlaşdırmalıyıq. Mərhələlər müəyyənləşdirilməlisiniz. Karyeranızın inkişafında üfqi, yoxsa şaquli yol seçəcəyinizə qərar verməli, birmənalı bilməlisiniz ki, diplom alsanız da, bu, hər şey deyil. Ola bilər ki, ziyalendiyiniz peşə bir neçə il sonra ehtiyac qalmasın. O zaman məcbur olacaqsınız ki, yeni peşə əldə edib, yenidən təhsil alsanız. Buna hazır olmaq lazımdır. Hər insan bilməlidir ki, ömür-

boyu öz üzərində çalışmalıdır. Təhsilini artırmalı, digər bacarıqlar da əldə etməlidir. Ona görə də ömürboyu oxumağa hazır olun".

F.Qurbanov tələbatdan asılı olaraq ixtisaslara dəyişən münasibətdən danışarkən beynəlxalq mərkəzlərdə aparılan araşdırmalara və onların nəticələrinə də diqqət çəkib. Onun sözlərinə görə, bu gün milyonlarla insanın çalışdığı bir sahə üzrə bir neçə il sonra tələbatın olmaması artıq təəccüblü deyil: "Bir sözlə, bilik, baza təhsili yetərli olmaya bilər. Gələcəkdə özünüzü görmək istədiyiniz yərə uyğun müasir dövrün tələbləri olan bacarıqları inkişaf etdirməlisiniz. Unutmayın ki, artıq işəgötürənlər kommunikasiya, komanda mühitində işləmək bacarıqlarına, insani keyfiyyətlərə, yüksək mədəniyyətə, vətənpərvərliyə daha çox diqqət yetirirlər".

Təhsil nazirinin müavini gənc məzunların uğurlu karyera qurması üçün yaradılan şəxsi və peşakar inkişaf imkanlarından söz açaraq təhsilini xaricdə davam etdirən SABAH məzunlarına müraciət edib. Bu tendensiyanı müsbət hadisə kimi dəyərləndirərsə də, gənclərə sonradan öz ölkəsinə yaddan çıxarmamalarını, dəyərlərini unutmamalarını da tövsiyə edib.

IV Qış Məktəbi başa çatdı

SABAH tələbələrini işə düzəltmə, akademik fəaliyyət, startap və sahibkarlıq sahələri üzrə bilik və bacarıqlarının artırılmasına xidmət edən növbəti - IV Qış Məktəbi başa çatdı. Şamaxıdan böyük təəssülatla qayıdan tələbələrin hər biri qarşılıqda 4 yolayrıca çəşnin nəzərlərdə deyil, aydın ifadələrdə baxır. Hər biri öz istiqamətini müəyyənləşdirib. Məsələn, Ayşən Məmmədova akademik fəaliyyət istiqamətini götürməkdə qərarlıdır: "Azərbaycan Dillər Universitetində ingilis dili üzrə xarici dil müəllimliyi ixtisasına yiyələnirəm. Magistratura imtahanlarına hazırlanıram. Sonradan təhsilimi doktorantura pilləsində də davam etdirməyə niyyətim yoxdur. Nə gələcəyimi istiqamət, nə də seçdiyim ixtisasla bağlı təəssüdümdü yoxdur. Hesab edirəm ki, illər keçsə də, müəllimlik ixtisasına tələbat ölməyəcək. Süni intellekt heç vaxt savadlı, qayğıkeç, sevgidolu müəllimi əvəz edə bilməz. Bəlkə başqaş üçü fərqlidir, ancaq mən bu təlimlərdə özüm üçün bir daha təsdiq etdim ki, təlimçilərdən daha çox şey öyrənirəm, neinki texnologiyanın imkanlarından. Ona görə də öminəm ki, müəllimliyə bundan sonra da ehtiyac olacaq".

(Əvvəli ötən sayımızda)

Zamanın mədəniyyət ölçüləri dəyişə də...

İndi monoloji mədəniyyətdən fərqli olaraq dialoji mədəniyyət formalaşmaqdadır. Məktəbdə şagirdlərə verilən təhsilin vəzifəsi onlara həyat şəraitini keçmiş nəsillərdən bir hədiyyə olaraq qəbul etməməyi, onu yaradıcı dəyişməyi, öz həyatını daha yaxşı qurmağı öyrətməkdən ibarət olmalıdır. Təhsil insanın ruhunu qidalandırmaq, onda özünə, öz daxili potensialına və onu yaradan Tanrıya inam hissi yaratmaqlı, onu özünü-dərkə hazırlamaqdır. Təhsil insanlara istənilən həyat şəraitində düzgün hərəkət etmək qabiliyyəti aşılamalıdır. Mahiyyət etibarətilə bu problem yeni yanaşma, yeni pedaqoji təfəkkür tələb edir. Məktəbdə təhsilin daha maraqlı qurulması üçün təhsil alanların təhsilə olan ehtiyacları öyrənilməlidir. Bu, təbi ki, həm də cəmiyyətin ehtiyacı deməkdir. Belə bir tələbatın öyrənilməsi notəsində əldə edilən məlumatlar təhlil edilir, düzgün layihələşdirilməsinə aparılması üçün diaqnozlaşdırma, proqnozlaşdırma həyata keçirilir. D.Karneji yazırdı: “Hər yay mən balıq ovuna gedirəm. Üstünə qaymaq tökülmüş ciyərləyi şəxsən mən çox sevirəm, lakin öyrəndim ki, qərribə səbəb üzündən balıq soxulcanı üstün tutur. Buna görə də balıq ovuna gedəndə özümün nə istədiyim barədə düşünmürəm. Balığın nə istədiyini haqqında düşünürəm. Qırmağa tələ kimi qaymaqlı ciyərləki taxımaram, balığı soxulcan, ya xud çəyirtkə ilə aldadaaraq deyirəm: “Dadına baxmaq istəmirsən ki?”. Təlim prosesinin səmərəsi, şagirdlərin təlim uğurları bilavasitə şagirdin mənəvi ehtiyaclarının, təhsilə olan tələbatlarının nəzərə alınmasından birbaşa asılıdır. Müəllim hazır bilik verməməli, əlaqələndirici, istiqamətləndirici, məsləhətçi rolunda çıxış etməli, şagirdlərə öyrənmənin yollarını öyrətməlidir. Doğrudan da, dostu balıq verməkdənsə ona balıq tutmağı öyrətmək faydalı deyilmi? Bu prosesdə şagirdlər passiv olmamalı, tədqiqatçı, təcürbəçi, yaradıcı subyekt kimi əvvəlcədən müəyyən olunmuş nəticələrin əldə edilməsi üçün məqsədyönlü fəaliyyət göstərməlidirlər.

Müəllimin “subyektiv” ünsiyyətinin xüsusiyyətləri

Müəllim-şagird münasibətləri qarşılıqlı anlaşmaya və humanist ideyalara əsaslanmalıdır. Müəllim şagirdlərinin daxili aləminə nüfuz etməli, onların rəylərini öyrənməli, ideyalarından bəhrələnməli, müstəqillik və təşəbbüskarlığını rəğbətləndirməli, hörmət hissi tələblərlə ifadə etməli, özünü əzələməlidir. Homer deyirdi ki, təhsil şagirdə hörmətdən başlayır. Konfutsi deyirdi ki, mən bəzi şeyləri kitablardan, çox şeyi yoldaşlarımdan, daha çox şeyi isə şagirdlərimdən öyrəndim.

Amerika pedaqoqları C.Brofi və T.Qudd “Müəllim və şagird münasibətləri” əsərində müəllimin “subyektiv” ünsiyyətinin xüsusiyyətlərini təhlil edirlər.

Müəyyən olunmuşdur ki, pedaqoqlar rəğbət göstərdikləri uşaqlara daha çox müərciyyət edirlər. Biganə qaldıqları şagirdlər müəllimin diqqətindən kənarda qalırlar. Müəllimlər “intellektuallara”, daha intizamlı, icraçı şagirdlərə yaxşı münasibət bəsləyirlər. Passiv şagirdlər ikinci yerdə dururlar. Müstəqil, fəal və özünə güvənən şagirdlər müəllimin hüsn-rəğbətindən, demək olar ki, məhrumdurlar. C.Brofi və T.Qudd belə nəticə çıxarırlar: əgər müəllim şagirdlərlə ünsiyyətini təbi və fərəh hissi ilə qurmursa, onu özünə ağır bir yük sayırsa, belə müəllim artıq məktəbdən getməlidir.

Şagirdləri tənqid etməyə tələsməyin

Pedagoji prosesdə uğur qazanmaq istəyən müəllimlərin aşağıdakı tövsiyələrə əməl etməsi məsləhət görülür.

1. Uşağın həsiyyətinə müərciyyət edin.
 2. Şagirdə öz nailiyyətlərini göstərin.
 3. Rəqabəti ehtiyatla himayə edin.
 4. Şagirdləri tərəfləyin. a)tarif spontan bəsləməkdir, onu planlaşdırmaq lazım deyil, cədvəl üzrə yerinə yetirilməyi isə göylərə qaldırmaq lazım deyil; b)xalqura yolu ilə yerinə yetirilən işi tərəfləmək intellekti təhqir etmək deməkdir; c)tarif konkret olmalıdır, dəqiq ünvanlanmalıdır; ç)tarif inandırıcı olmalıdır;
- Şagirdləri tənqid etməyə tələsməyin, əgər bu, çox vacibdirsə onda onların halına acıya- acıya onları tənqid edin. Məsələn:
- * rühdandırıcı tənqid (“Eybi yoxdur. Gələnlə daha yaxşı yazarsan. Bu dəfə alınmayıb”);
 - * tənqid-irad (Sən neyləmişən? Mən sənə necə- necə bəsləyirdim”);
 - * tənqid-analogiya (“Mən sənə kimi olanda sənə buraxdığın səhvi buraxmışdım. O zaman müəllim mənim payımı verdi”);
 - * tənqid-ümid (“Ümid edirəm ki, gələnlə daha yaxşı tapırsın və yerinə yetirəcəksən”);
 - * tənqid-tarif (“İş yaxşı yerinə yetirilib. Amma bu məsələ ilə bağlı deyil”);
 - * şəxsiz tənqid (“Bizim sinfimizdə hələ elə şagirdlər vardır ki, öz vəzifələrinin öhdəsindən gələ bilmirlər. Onların soyadlarını deməyəcəyəm”);
 - * tənqid-narahatlıq (“Mən yaranmış situasiyadan olduqca narahatam, xüsusilə bizim şagirdlərimiz...”);

Uşağa sevgi və inam

Uğur qazanmağın tək səbəbi

Fərrux RÜSTƏMOV,
*ADPU-nun İbtidai təhsil fakültəsinin dekani,
pedaqoji elmlər doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi*

- * tənqid-həlimə yəmə (“Mən səni yaxşı başa düşürəm, sənəin vəziyyətinə anlayıram, ancaq sən də mənim vəziyyətimə başa düş. AXI iş yerinə yetirilməyib?”);
- * tənqid-təəssüf (“Mən çox təəssüf edirəm, amma deməliyəm ki, iş keyfiyyətsiz yerinə yetirilib”);
- * tənqid-təəccüb (“Necə? Məgər sən dərsi hazırlamamısan? Gözləmədim...”);
- * tənqid-ironiya (“İşlədik, işlədik və axırda da düzəlddik. İş istədiyimiz kimi alımb? Deyin, bundan sonra adamların gözünün içinə necə baxacağıq?”);
- * tənqid-ışarə (“Mən bir adam tanıyıram, o da düz sənə kimi etmişdi. Sonra onun işi yaxşı olmadı”);
- * tənqid-yumşaltma (“Yəqin bu baş verən hadisədə təkcə sən günahkar deyilsən”);
- * tənqid-nöqsən (“Düzgün eləmədin. Çalış gələnlə daha yaxşı gör”);
- * tənqid-tələb (“Sən işi yenidən görməli olacaqsan”);
- * konstruktiv tənqid (“Təpşirəc dəzgün yerinə yetirilməyib. İndi sən nə etmək fikrində-sən?”);
- * tənqid-ehtiyat etmək (“Mən çox qorxuram ki, gələnlə daha yaxşı sənəin vəziyyətdə yerinə yetirilsin”).

Pedagoji prosesin təşkilində diqqət yetirilə- si məsələlərdən biri də şagirdlərə öz nüfuzunu qoruyub saxlamağa imkanın yaradılmasıdır. Xüsusi psixoloji tədqiqatlar sübut edir ki, müəyyən qüsuralara yol verən 100 şagirddən 99-u nə qədər haqsız olsa da, özünü qınamırlar. Çox gözəl! İnsanın bu zəif tərəfindən istifadə etmək lazımdır. Qoy şagird ele fikirlişsin ki, pis qiymət almasında onun özü yox, ancaq müəllim günahkardır. Qoy o, hadisələrin özü üçün olverişsiz olması və bəxti götürməməsi ilə özünə bəraət qazandırsın. Ona öz nüfuzunu saxlamağa, öz qarşısında özünə bəraət qazandırma-ğa şans vermək lazımdır. Müəllim öz yetirmələ-riyə yaxşı ad-sən (reputasiya) qazandırmağa çalışmalıdır. Bəzi xalqlarda valideynlər ən kiçik uğura görə uşaqlarını tərəfləyin, onların hərəkətlərini rəğbətləndirirlər. Məsələn, yəhudi ailə-sində ata və ana həç bir zaman deməz ki, onların uşağı tənəbdirdir, qabiliyyətsizdir, pintidir. Onlar daim öz uşaqlarını tərəfləyin, onun kompleks üstünlüklərə malik olması haqda fikir yadırar və uşağı uyduurulmuş ideala çatmağa məcbur edirlər. Yəhudi məktəblərində pedaqoqlar şagirdlə-ri haqqında yaxşı reputasiya yaratmağa çalışırlar. Şagirdlər də həmin reputasiyanı doğrultmaq üçün səy göstərirlər. Yəhudi tərbiyəsinin başlı- ca sirri də bundan ibarətdir. Əksər hallarda, bu priyom özünü doğruldur.

Üzün illərdir ki, məktəblərimizdə rəğbət- ləndirmə və həvəsləndirmə metodlarından istifadə olunur. Fikrimizcə, hazırkı dövrdə tər- biyənin bu metodları cazibəli deyil. Ona görə də rəğbətləndirmə və həvəsləndirmənin yeni növlərindən istifadə etmək lazımdır. Elə təəs- sürat yaradılmalıdır ki, buraxılmış səhvi əsan- lıqla düzəlmək olar. Qoy onlar öz qüvvələri- nə inansınlar, sizin təklif etdiyiniz hər şeyi ye- rinə yetirməyə çalışsınlar. Müvəffəqiyyətlə oxuyan şagirdlərə yüksək səlahiyyətlər ver-

mək lazımdır. Bu məsələdə xəsislik etməyə dəyməz. Şagirdlər müəllimlərin diqqət mərə- kəzində olmaq istəyirlər. Göstərdiyiniz diqqət-ə görə onlar sizin təpşirəcəyinizi necə olursa- olsun yerinə yetirməyə çalışacaqlar. Bu ba- xımdan Sinqapur məktəblərdən birinin direk- torunun imtahandan qabaq valideynlərə gön- dərirdiyi məktub maraqlıdır. Məktubda deyilir: “Əziz valideynlər uşaqlarınızın imtahanları tezliklə başlayacaq. Bilirəm ki, hər biriniz öv- lədiyiniz imtahanda uğurlu nəticələri üçün na- rahatsızsınız. Amma xahiş edirəm unutmayasınız ki, imtahana girən uşaqlar arasında riyazi bi- liklərə ehtiyacı olmayan, tarixi və ingilis öv- lədiyini təhmisə sevecəyiniz və onları gənəndir- mək istədiyinizi unutmayın. Onlar həyatda da- ha böyük işlər üçün uyğun kədr ola bilərlər. İmtahanda neçə qiymət almasından asılı olma- yaraq onları həmişə sevecəyiniz və onları gənəndir- mək istədiyinizi unutmayın. Bu zaman onlar dünyanı fəth edəcekler. İmtahan və əşağı göstəricilər uşaqların xəyal və bacarıqlarını əllərindən ala bilməz. Bir də düşün- məyin ki, həkimlər və mühəndislər dünyada- ki tək xoşbəxt adamlardır”.

Təlimin məqsədi xeyirxahlıqdan ibarət olmalıdır

Məktəblərdə verilən təlimin məqsədi xeyir- xahlıqdan ibarət olmalıdır (Herbart). Aristotel deyirdi ki, bilikdə irəli gedib tərbiyədə geri qalanlar irəli deyil, geri gediblər. Orta əsr Şərq fəlsəfi təsəvvürlərinə görə, tərbiyəsiz bilik – odun- suz ocaq, bilsiz tərbiyə – bədsənsiz ruh kimidir. Almaniyada bir məktəb direktoru hər tədris ilin- nin başlanğıcında müəllimlərinə belə bir mək- tub göndərmiş: “Mən, ölümlə düşməyindən sağ qurtulandan bəriyəm. Gözlərim həç bir insanın görməməli olduğu şeyləri görüb. Yaxşı təhsil verilməmiş və yetişdirilməmiş mühəndislərin inşa et- diyi otaq qazılar, yaxşı yetişdirilməmiş, savadlı hə- kimlərin zəhərliyi uşaqlar, işini yaxşı bilən tibb bacıların vurdığı iynələrle ölənlər körpələr, məktəb və universitet məzunlarının öldürüb yandırdığı insanlar.Bu səbəbdən təhsilə şübhə duyuram. Sizlərdən istəyirəm budur: Hər şeydən əvvəl şagirdlərinizin insan olması üçün çalışın. Zəhmətinizin nəticəsi bilikli canavarlar və bacarıqlı psixlər olmasın. Oxuma, yazma, riyaziyyat uşaqlarınızın daha çox insan olmasına kömək edərsə, onda haqqıqın yararlı olar”. Bəşəriyyətin intellektual səviyyəsi günbəgün, ilbəil artsa da dağıdıcı müharibələr, müxtəlif xəstə- liklər, on milyonlarla insanların yurd-yuvaların- dan qaçqın düşməsi, ekoloji tarazlığın pozulma- sı, narkomaniya, insan əlvəri, ərzaq və su qtlığı insanların mənəviyyatına güclü təsir göstərir, onlardakı insanı hissləri öldürür. Bəşəriyyətdə özü- nə möhkəm yer alan yeni ideyalar- düşmən- çilik, nifət, rəqəbat, dominantlıq humanist ide-

yaları kökündən silib aparır. Şərqdə baş verən hadisələr, “bölünmüş dünyanın yenidən bölün- məsi” uğrunda gedən separat danışıqlar, silahlı münaqişələr, irqçilik, terrorçuluq həç də yaxşı gələcəkdən xəbər vermirlər. Dünyada milli və dini dözümsüzlük halları, uşaqlara qarşı aqressiya, kimsəsiz, valideyn himayəsindən məhrum olan, alkoqol, siqaret, narkomaniya aludəçiləri olan, cinayət törədən uşaqların sayı hər il artır. Uşaqlar və böyüklər arasında məsafə ildən-ildə böyü- yür, yaranmış çatlar dərinləşir. Valideynlər və müəllimlər uşaqlarla bir yerdə olsalar da onların ruhi aləmindən xəbərsiz olurlar.

Bu gün Azərbaycan cəmiyyətində kifayət qədər intellektli insanlar var. Azərbaycanın və xarici ölkələrin ali məktəblərini bitirən, yüksək təhsil səviyyəsi, kreativ düşüncəsi, fakt və hadi- sələrə fərqli yanaşması, azərbaycanlılıq ideya- sına sədəqətli və fərqlənən minlərlə gənç var. Dövlət, ayrı-ayrı təşkilatların, cəmiyyətlərin və valideynlərin dəstəyi ilə xarici ölkələrdə on mindən artıq gənç təhsil alır. Bölgələrimizdə də kifayət qədər ziyalılar, fədakarlıqla çalışan müəllimlərimiz var.

Məktəbdə verilən təhsil dəyərə çevrilməlidir

Məktəbdə verilən təhsil dəyərə çevrilməli- dir. Müasir təhsil insanlara bilik verməklə yana- şı, onlara birgəyəşmə və ümumiyyətlə, yaşama mədəniyyəti öyrətməkdir. Fikrimizcə, insanda xeyirxahlıq hissi aşılamayan təhsilin verilmə-əsi daha faydalı olardı. Zəmanəmizdə tərbiyə işi bir növ, məzmun və mahiyyətinə diqqət azala- n mədəniyyət öyrətməkdir. Birəyən idarə var idi hər bir məktəbdə “Əxlaq kodeksi” və “Ədəb qaydaları” guşələri yaradılırdı. Şagirdlərin fənlər üzrə rüblük qiymətləndirilməsi ilə yanaşı par- rımilik əxlaq qiymətləndirilməsi həyata keçiri- lərdi. Düzdür, sonralar “əxlaq” sözü “davranış” ifadəsi ilə əvəz edildi. Bununla belə orta mək- təb bitirənlərə kamal attestatı ilə yanaşı, onun davranışına dair möhürlü xasiyyətnamə də (xa- rakteristika) verildi. Düzdür, orada da müəyyən formallıq var idi. Hansı uşaqlar ki, “5” və “4” qiymətlərlə oxuyurdu, onlara “nəminəvi davranış”lı, kimin ki, qiymətləri əsasən “3” idi, ona “kafi davranışlı” xasiyyətnamə verilir, hə- min qeydlər attestata da yazılırdı. Sonra həyat göstərdi ki, əxlaq qiymətləndirmə meyarları düzgün deyil, “kafi” əxlaqla məktəbi bitirənlə- rin çoxu sonralar həyatda xərxiyələr yaratdı, nü- munəvi ailə sahibləri oldular. cəmiyyətə faydalı övladlar bəxş etdilər. Müxtəlif statistik təhlillər göstərir ki, məktəbdə sakit, nizam-intizamlı və əlaçı şagirdlərin həyatdakı uğurları o qədər də yüksək olmur, onlar çox zaman birtərəfli (“intel- lektli” insanlar) böyüyür, insanlarla ünsiyyə- ti zəif olur.

Müəllimlərin bu və ya digər şagirdə, onların yaxşı oxumasına görə simpatiyası sinifdə xoşa- gəlməz vəziyyətin yaranmasına səbəb olur. “Zəif” şagirdlər həmişə diqqətdən kənarda qa- lır. Valideynlər daha çox bal toplayan uşaqları öz övladlarına nümunə göstərməyi sevirlər. Daha fikirləşməli ki, bu cür yanaşma onların mənə- viyyatını əlçəldir, onlarda stress yaratmaqla yana- şı, həm də tərifiənən uşağa qarşı nifət hissi yaranır. Uşağa bu cür yanaşma çox hallarda intix- ara səbəb olur. Valideynlər, təəssüf ki, bunu nəzərə almırlar. Bu problemlə bağlı valideynlər-

rin ciddi şəkildə maariflənəsinə ehtiyac var.

Allan və Barbara Pizin “Bədən dili haqqın- da mükəmməl kitab”ında yazılır ki, adam sağ gözünün gördüyü səhənd üç dəfə çox məlumat alır, nənki sol gözünün gördüyü səhənd. Bu, o deməkdir ki, ətrafdakılarla danışımda, informa- siyanı ətrafdakılara çatdırmaq istəyəndə biz özümüzdə rahat olan sahəni seçirik. Bu sahə yax- şı gördüyümüz tərəfdə sol tərəfdə olur. Ontario- daki Təhsil Araşdırmaları İnstitutunun əməkda- şı Con Kersner müəllimləri müşahidə edərək onların 15 dəqiqə ərzində hər 30 saniyədən bir bəxdiyi istiqaməti müəyyənələşdirməyə çalışıb. Onun dediyinə görə, müəllimlər sağdakı şagird- lərə az qala məhəl qoymurlar. Onlar vaxtın 44%-ni irəli, 39%-ni sola, 17%-ni sağa baxmaqla keçirirlər. O, müəyyən edib ki, sağda oturan uşaqlarla müqayisədə solda oturanlar yazı və tələffüzə bağlı testlərdə daha yaxşı nəticə gös- tərirlər. Onun gəldiyi bir nəticə daha maraqlıdır: müəllimlər sağda oturan uşaqlara nisbətən solda oturan uşaqlara daha az irad tuturlar. Ona görə də uşaqların yerini dəyişmək lazımdır.

Psixoloq D.I.Feldşteyn haqlı olaraq deyirdi ki, uşaqlar bizim yanımızdadır, lakin bizim daxi- limizdə deyil, biz onların yanındaylıq, lakin onlar bizi öz daxillərinə buraxmırlar. Valideynlərlə uşaqların, müəllimlərlə şagirdlərin arasında cid- di səhəd var. Xirdə bir anlaşılmazlıq münaqişə- lərə gətirib çıxarır. Nə müəllimlər, nə də vali- deynlər yarana biləcək münaqişədən qaçmağa çalışırlar. Müəllimlər və valideynlər uşaqlarla təhsil-tərbiyə işini müasir dövrdə tələblərinə uyğun qurmalıdırlar. Dəmirçi qılınc düzəltmək üçün dəmiri qızdıraraq onu “döyülməyə” ha- zırladığı kimi, tərbiyəçi də (müəllim, valideyn) uşağı təhsil-tərbiyə prosesinə hazırlamalı, onda güclü motivasiya yaratmağı bacarmalıdır. Dini sektərlərə cəlb edilən uşaqlar ciddi psixoloji təsir altında olduqlarımdan onların reabilitasiyası çox hallarda mümkün olmur. Elə bu səbəbdən də V.I.Vernadski yazırdı: “*Bəşəriyyət müasir icti- mai və sosial quruluşda böyük ölçüdə artıq real- lıqlara cavab verməyən və keçmişlərdə timiş nə- sillərin təfəkkür və elmi bilikləri səviyyəsinə ca- vab verməyən ideyalarla idarə olunur.*”.

Əgər keçən əsrin 70-ci illərində “Conni nə üçün oxuya bilir?” sualı Amerika təhsilin- in ən başlıca suallarından biri idisə, sonralar o “Conni nə üçün düşünə bilir?” sualı ilə əvəz olundu. Şagirdləri fikirləşməyə öyrətməyi va- cib hesab edən Amerika alimi V.Bruer suala münasibət bildirərkən deyirdi: “Əgər biz Amerikada təhsilin səviyyəsinə yüksəltmək istəyiriksə, şagirdlərə insani ağıllı, öyrənən, düş- ünən varlıq edən keyfiyyətlər aşılamalıyıq”. İndiki dövrdə, əslində, bu bütün dünyada Hamlet dilemmasıdır: olum, ya ölüm məsələsi- dir. Düşünmək insanın başlıca qabiliyyəti, onu ifadə etmək əsas tələbatı, yaymaq isə ən qiymətli əzadlıqdır. Düzgün düşünmək böyük bir kəşf qədər əhəmiyyətli dir ki, humanist pe- daqogikamın da əsas qayəsi budur.

Harmonik və hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyət

İndiki məktəb öz klassik funksiyasını – har- monik və hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyət yeti- şdirmək missiyasını uğurla həyata keçirməkdir. Biz uşaqları həyata hazırlamağı məqsəd kimi qəbul etməliyik. Ailə də, məktəb də, cəmiyyət də buna səfərbər olmalıdır. Ame- rika alimi M.Sadlerin maraqlı bir fikri var. O, müxtəlif xalqların təhsil münasibətlərini aşağıda- ki kimi şəxsiyləndirmişdi: “*Təhsildən söz di- şəndə alman – nə biləcək, fransız – hansı imta- hanlar olacaq, amerikalı – nə bacaracaq, ingilis – karyerəm necə olacaq? – deyə soruşur?*”. Hər bir dövlətin təhsilə bağlı xüsusi məqsədi var. Məsələn, ABŞ dünya dövlətləri arasındakı li- derliyini nə Avropa dövlətlərinə, nə də Yaponi- yaya güzəştə getmək niyyətində olmadıqından orada təhsilin məqsədi beynəlxalq iqtisadiyyat- da millətin liderliyinin təmin olunmasına yönəl- dilmişdir. Türkiyədə isə təhsilin məqsədi duyğu birliyi, hiss birliyi, fikir birliyi yaratmaqdır. Ök- kəmizdə təhsilin məqsədi Azərbaycan dövləti qarşısında öz məsuliyyətini dərk edən, xalqının milli ənənələrinə və demokratiya prinsiplərinə, insan hüquqları və əzadlıqlarına hörmət edən, vətənpərvərlik və azərbaycanlılıq ideyalarına sadıq olan, müstəqil və yaradıcı düşünen vətə- ntaş və şəxsiyyət yetişdirməkdir; milli-mənəvi və ümmübəşəri dəyərləri qoruyan və inkişaf et- dirən, geniş dünyagörüşünə malik olan, təşəb- büsləri və yenilikləri qiymətləndirməyi bacaran, nəzəri və praktiki biliklərlə yiyələnən, müasir təfəkkürlü və rəqəbat qabiliyyəti müttəxəssis- kadrlar hazırlamaqdan; sistemləşdirilmiş bilik, bacarıq və vərdislərin mənimlənilməsinə və ix- tisasın daim artırılmasına təmin etmək, təhsil- alanları ictimai həyata və sənəməli əmək fəaliyyətinə hazırlamaqdan ibarətdir. Deməli, vətən- daş və şəxsiyyət yetişdirmək məktəbizimin əsas məqsədi olmalıdır. Ayrı-ayrı insanlar dün- yaya gəldiklərinə görə valideynlərinə, millətlər isə məktəbə və müəllimlə borcludur.

İnsanlığı emalatxanası hesab edilən mək- təbin əzəli və əbədi bir funksiyası var: şəxsiyyət yetişdirmək. Bütün uğurlar insanın şəx- siyyəti ilə bağlıdır. Məktəbdə elə insanlar yeti- şdirilməlidir ki, onlar özlərinə dəyər versin, ön gərgin və çətin situasiyalarda öz şəxsiyyət- lərini qorumağı bacarsın. Bu da müəllim- şagird münasibətlərinin düzgün qurulmasın- dan asılıdır.

"2019-cu il mənim üçün xüsusilə uğurlu olub"

Nuranə Əliyeva: "Müəllimlərimin dəstəyini həmişə üzərimdə hiss etmişəm"

Sifai SƏFƏROVA

Dəyərli oxucularımıza bu dəfə də həmişə olduğu kimi olduqca maraqlı, orijinal xarakteri ilə yaşadlarından seçilən, musiqi zövqü ilə şəxsən məni heyran edən yeniyetmə bir istedad sahibi – Nuranə Əliyeva haqqında söhbət açacağam. Artıq 13 yaşında olan bu qız hazırda Azərbaycan Milli Konservatoriyasının tərkibində fəaliyyət göstərən İncəsənət Gimnaziyasında fortepiano təhsili alır. Onun adı həmişə birincilər sırasında çəkilir. Maraqlı həmsöhbət kimi də xoşuma gəldi. Keçdiyi bu qısa, ancaq uğurlu musiqi yolu barədə sevinc və fərh hissi ilə danışdı. Mən onun özü haqqında ürküdlü danışığından məmnun qalmaya bilməzdim, çünki qazandığı bütün nailiyyətlərin arxasında gərgin əmək, mətin iradə, ən başlıcası isə musiqiyə və onun üçün doğmadan doğma olan musiqi alətinə–forte-pianoya hədsiz məhəbbət var idi. Asanlıqla qazanılmayan sevincini anlarını baldan şirin söhbəti ilə mənə də aram–aram yaşadırdı Nuranə. Bəli, o, bu musiqi alətinin qüdrətini nümayiş etdirməklə çoxlu sayda beynəlxalq müsabiqələrin qalibi olub.

"Anamdan öyrəndiyim mahnılar mənə uğur qazandı"

Məktəbimizin "Şəraf lövhəsi"ndə əlaqə şagirdlərin arasında mən də varam, deyir yeniyetmə musiqiçi həmsöhbətim. Gözümü açandan evimə qədər musiqi eşitmişəm, bir sözlə, musiqi sədaları altında böyümüşəm. Hər gün anamın evdə ifa etdiyi mahnıların mənə qanad verib, ruh verib, zəngin musiqi dünyasına qovuşdurub. Ona görə də ilk müəllimim elə gözlərimin nuru olan anamı adlandırırım. İnanın ki, anamdan öyrəndiyim mahnılar mənə həmişə uğur qazandı.

Yuxuya da gedirdim pianomun arxasında

Validələrimin qarşısında ilk ifa etdiyim mahnı "Cücelərim" olub. Əl çaldılar, məni alqışladılar, sən çox istedadlı pianoçu ola bilərsən, dedilər. Sonra atam mənə ayrı bir piano da aldı. Günün çox hissəsini onun arxasında keçirirdim, bəzən yorulub yuxuya da gedirdim pianomun arxasında.

2018-ci ildə paytaxtımızda keçirilən "Umid" beynəlxalq müsabiqəsində I yeri qazanmışam. Bəstəkar Arif Məlikovun 85 illik yubileyinə həsr olunmuş konsertdə, "Testene-Art" III Beynəlxalq İncəsənət festival-müsabiqəsində, Moskvada, Türkiyədə keçirilən musiqi yarışmalarında həvəslə iştirak et-

mişəm, diplom və kuboklarla mükafatlandırılmışam. 2019-cu il mənim üçün xüsusilə uğurlu olub. Mən Fransa Beynəlxalq Musiqi Yarışmasına qatılmışam.

Ustaplardan dərslər almışam

Müsabiqə ərəfəsində Paris Beynəlxalq Konservatoriyasının direktoru Ədilə Əliyevadan, Moskva P.İ.Çaykovski adına Dövlət Konservatoriyasının dosenti Sergey Qlavatskidən aldığı ustad dərsləri məni hədsiz ruhlandırdı və daha əzmlə çalışmağa sövq etdi. Özü deyir, musiqiçi üçün ustaplardan dərslər almaqdan qiymətli nə ola bilər? Yeniyetmə fortepianoçu kimi mütəmadi olaraq gimnaziyamızda keçirilən konsertlərdə və tədbirlərdə rəngarəng proqramlarla çıxış edirəm.

CASPI-ART Uluslararası beynəlxalq sənət yarışmasına müxtəlif dövrlərdən istedadlı uşaqlar qatılmışdır. Olduqca maraqlı yarışma idi. İngilis dilini mükəmməl bildiyim üçün orada özüm çoxlu dostlar da qazandım. Yarışmada isə, I yeri qazanaraq diploma layiq görüldüm.

Qran-pri ilə mükafatlandırıldı

Qazaxıstanın Aktobe şəhərində keçirilən gənc istedadların "Alem Talant Star" müsabiqəsinə musiqi, xoreografiya, rəngkarlıq, teatr nominasiyaları üzrə Rusiya, Türkiyə, Qazaxıstan və Ukraynadan 800 iştirakçı qatılmışdı. Müsabiqədə gimnaziyamızın şagirdlərindən

Toğrul Məmmədov fortepiano nominasiyası üzrə, mən isə həm fortepiano, həmçinin ansambol nominasiyasında "Qran Pri" mükafatı qazandım. Teatr şöbəsinin şagirdləri Almaz Həsənzadə və Fidan Tahirə isə İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə həsr olunmuş kompozisiya ilə müsabiqəyə qatılaraq I yeri layiq görüldülər. Rəsmləri ilə müsabiqəyə qatılan təsviri və tətbiqi sənət şöbəsinin şagirdləri - X sinif şagirdi Natiqə Əsədli I, Nəznin Əliyeva isə II yerlərə layiq görüldülər.

Sevinirdim ki, onların arasında mən də varam

"Testene Art Baku" III Beynəlxalq incəsənət festival-müsabiqəsində iştirakım da mənim üçün yaddaqalan oldu. Müsabiqə instrumental, vokal, rəqs, teatr, folklor, moda və dizayn, dekorativ tətbiqi sənət, xalq çalğı alətləri və digər nominasiyalar üzrə keçirilirdi. Yarışmada həmçinin müxtəlif yaş qrupları üzrə respublikamızın və dünyanın bir sıra ölkələrindən nümayəndələr iştirak edirdilər. Sevinirdim ki, onların arasında mən də varam. Münsiflər heyəti məni I-ci yer almağım münasibətilə təbrik edərək uşaqlar hamısı

Həyəcanlı olduysa...

Fransada Nikolay Rubinşteyn adına beynəlxalq musiqi festivalında yaşadığım həyəcanlı anlar heç vaxt yadımdan çıxır. Bu həyəcan hissi məni tərk etmədiyinə görə II yeri qazandım və buna da şükür elədim. Bir daha əmin oldum ki, idmanda, musiqidə, ümumiyyətlə, hər bir imtahanda həyəcanlı olduysa, qalib olmaq çətin məsələdir. Forte-piano müəllimim Nigar Nəcəfova və anam məni sakitləşdirirdilər, ürək-dirək verdilər. Müəllimim sevincinin hədd-hüdudu yox idi. Beynəlxalq yarışlarda uğur qazanmadığımda onun zəhməti hədsizdir.

Vəfa GÖVHƏR, Bakı Xoreografiya Akademiyasının mətbuat katibi

Uşaqların ətraf aləmi dərk etməsində, klassik musiqi zövqünün formalaşmasında uşaq balet tamaşalarının rolu danılmazdır. Böyük təkamül ilk milli balet əsərinin müəllifidir. Bəstəkar 1939-cu ildə Bakı Xoreografiya Məktəbinin buraxılışı münasibətilə uşaqlar üçün birpərdəli "Tər-lan" baletini yazır. Balet Azərbaycanın ilk balerinası, quruluşçu balet-meyster Qəmər Almazadənin quruluşunda xoreografik məktəbin mə-

zunlarının iştirakı ilə 1939-cu ildə tamaşaçılara təqdim olunur. Əsərin süjet xəttini – balaca qızın yuxuda qorxulu, əcaib varlıqlar tərəfindən təqib olunması təşkil edir. Xeyir və Şər qüvvələrinin savaşının sonunda həmişə Xeyir qüvvənin qələbə çaldığı kimi, burada da cəsarətli oğlan uşağı qalib gələrkən qızı xilas edir.

Azərbaycan musiqisində uşaq melodik səhnə əsərləri 60-cı illərdə öz çiçəklənmə dövrünü yaşayır. Məhz həmin illərdə opera-təmsil, radio-opera, opera-balet, həmçinin uşaq opera-nağılları, uşaq baletləri yazılmış və bu səpgidə əsərlərin yazılması sonrakı illərdə davam etdirilmişdir.

1961-ci ildə bəstəkar İbrahim Məmmədov uşaqlar üçün eyniadlı təmsil əsasında "Tülkü və Alabaş" opera-baletini yazır. Əsərin premyerası ilk dəfə 1964-cü ildə qoyulmuşdur. Əsərdə vokal və xoreografiya nümunələri bir-birini mahirənə şəkildə tamamlayır. Bu üçpərdəli opera-baletin librettosunu yazıcı Soltan Dadaşov yazmışdır. "Tülkü və Alabaş" opera-baletində personajların müxtəlif heyvanların surətlərində ifadə edilməsi uşaqlar tərəfindən bö-

yük maraq və sevinc hissi ilə qarşılanmışdır.

Növbəti illərdə milli musiqidə uşaq janrının intensiv inkişafı yeni-yeni uşaq balet əsərlərinin meydana çıxmasına zəmin yaradır.

Bəstəkar Əşrəf Abbasovun yaratdığı illərdə uşaqlar üçün yazdığı "Qaraca qız" baletini düzür. Bu, uşaqlar üçün yazılmış ilk irihəcmli səhnə əsəridir. 1965-ci ildə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulan əsər yazıcı S.S.Axundovun "Qorxulu nağıllar" povesti əsasında yazılmışdır. Baletin libretto müəllifi və tamaşanın ilk dirijoru Ə.Bədəlbəyli olmuşdur.

"Qaraca qız" klassik balet ənənələrinin ən gözəl nümunələrindən biridir. Bəstəkar burada Azərbaycan xalqına məxsus milli keyfiyyətləri musiqi dili vasitəsilə möharətlə verə bildiysə, baletmeyster Q.Almazadə də, öz növbəsində, bir xoreograf kimi əsərə yüksək bədi zövqlə quruluş verməyə nail olmuşdur.

"Qaraca qız" baleti 1969-cu ildə Parisdə "Şan Elize" teatrının səhnəsində Beynəlxalq rəqs festivalı zamanı nümayiş etdirilmiş və Azərbay-

canın balet artistləri Paris Rəqs Akademiyasının diplomuna layiq görülmüşlər.

Son illər Opera və Balet Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulan Azərbaycan bəstəkarlarının uşaq balet əsərləri sırasında Oqtay Zülfüqarovun "Əlibaba və qırx quldur" baletini özünəməxsus yer tutur. Balet 1990-cı ildə yazılmış və librettosu da bəstəkarın özünə məxsusdur.

Növbəti illərdə Oqtay Zülfüqarov "Məlikməmməd" xalq nağılı əsasında ikipərdəli "Sehrli alma" baletini yazır (libretto müəllifi özünə məxsusdur).

Azərbaycan bəstəkarları uşaqlara həsr etdikləri bu kimi balet əsərlərində milli xoreografiya ilə klassik balet əsərlərinin dramatikasını, obrazların psixoloji səcyyəsinə parlaq harmonik ahəng və təmr rəngarəngliyi ilə xalq musiqisinin intonasiyalarından istifadə etməklə klassik balet ənənələrinin ən gözəl nümunələrini yaratmağa nail olmuşlar. Onlar bu növ səhnə əsərlərini təkcə uşaqlara deyil, böyüklərə də sevdirməyi bacarmışlar.

"Xeyir və Şər" – bəstəkar Tofiq Bakıxanovun Nizami Gəncəvinin "Xəmsə"si əsasında yazdığı birpərdəli, üçşəkizli balet dahi Azərbaycan şairi Nizaminin 850 illiyinə həsr olunmuş müsabiqədə mükafata layiq görülmüşdür. Baletin librettostu Rəşid Əhmədov, xoreografi isə Xalq artisti Tamilla Şirəliyevadır. Əsərin iştirakçıları olan mərhəmətli Xeyir, qəzəbli Şər, qızlar, quşlar, simvolik güllər baletin dramaturji qütblərini təşkil edir.

Hazırda Akademik Opera və Balet Teatrının səhnəsində uşaqlar üçün

Azərbaycan bəstəkarları tərəfindən yazılmış milli balet əsərləri səhnəyə qoyulur. Lakin o əsərlər əsasən 20-25 il və daha öncələr yazılmış musiqi nümunələridir.

Deyə bilərik ki, son illərdə uşaqlara həsr edilmiş böyük musiqi səhnə əsərlərinin yaranması işində bir durğunluq dövrü yaşanır. Uşaqlar üçün yazılmış balet əsərlərinə çox nadir hallarda rast gəlmək olar.

Azərbaycanın tanınmış musiqişünasları müasir dövrdə gənc bəstəkarlar tərəfindən uşaq balet əsərlərinin yazılmamasının bir problem olduğunu dəfələrlə efrim məkanlarında dilə gətirib söyləmişlər.

Bəstəkarlarımızın bu gün müasir uşaqların həyat və düşüncə tərzinə yaxından bələd olaraq, onların zövq və dünyagörüşü ilə ayaqlaşan yeni balet əsərləri yaradıb ərəşəyə gətirmələri uşaqlar üçün də çox sevindirici hal olardı. Əlbəttə ki, sovet dönəminin uşaqlarla müasir uşaqların maraq dairəsi, düşüncə və yaşam tərzini eyni tutmaq qətiyyəti mümkün deyil. Əgər bundan 30 il və daha öncələr uşaqlar oynuqlarla oynayırdırsa, bugünkü uşaqlar daha intellektual səviyyəli olub, müasir dövrün tələblərindən irəli gələrək, kompüter və internetdən istifadə etmək bacarığına malikdirlər.

Hazırda Azərbaycan balet səhnəsində tamaşaya əsasən xarici bəstəkarların uşaq balet əsərləri qoyulur. Düzür, milli uşaq balet tamaşalarına da quruluş verilir, lakin onların sayı elə də çoxluq təşkil etmir.

Müasir gündə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının səhnəsində xarici səhnə əsərlərindən tamaşaya qoyulan Pyotr İliç

Çaykovskinin "Şelkuncik", Boris Zeydmanın "Qızıl açar", İohann Ştrausun "Düyməcik", Frans Şubertin "Dahi hekayəçi", Sergey Prokofyevin "Zoluşka" və s. bu və ya digər bəstəkarların uşaqların zövqünü oxşamaqla onları sevindirir.

"Qızıl açar" baletinin librettosunu görkəmli Azərbaycan bəstəkəri Ə.Bədəlbəyli yazmış və əsər 1957-ci ildə M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera-Balet Teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdur. Neyrəddək ki, gənc tamaşaçılar üçün qəzəddə tutulmuş bu dördpərdəli balet əsəri Azərbaycan səhnəsində ilk dəfə tamaşaya qoyulmuş birinci uşaq baletidir ki, günümüzə qədər onilliklər boyu opera-balet səhnəsində nümayiş etdirilir.

Balet mürəkkəb janr olduğu kimi, həm də ecəzkar qüvvəyə malikdir. Məhz balet janrında musiqi və hərəkət vasitəsilə emosional təcrübənin ən mürəkkəb çalarlarını çatdırmaq mümkündür. Dövr, nəsil dəyişikliyinə baxmayaraq, bu janrdə yazılmış əsərlər heç zaman öz aktuallığını və tərəvətini itirmir.

Balet – tamaşaçının duyğularına birbaşa təsir edə bilən sintetik sənət növüdür. Musiqi tərbiyəsində və şəxsiyyətin formalaşmasında uşaq baletlərinin rolu böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu əsərlərin köməyiylə uşaqlara ətraf aləmə məhəbbət, milli musiqiyə maraq, vətəninə sevgi, özündən kiçiklərə və böyüklərə saygı, hörmət kimi xeyirxah hisslərin aşılannması nəticəsində onlar kamill insan kimi formalaşır.

Uşaqlar bizim gələcəyimizdir. Onlara sevgi və diqqətlə yanaşmaq hamımızın borcudur.

Şagirdlərin beynəlxalq uğurları

Sifai SƏFƏROVA

3 nömrəli Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzində beynəlxalq uşaq rəsm müsabiqələrində qalib olan gənc rəsamların “Bizim uğurlarımız” adlı təltifetmə mərasimi keçirilib.

Mərasimdə Təhsil Nazirliyi, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Nizami Rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndələri, “Abşeron” Rəsm Qalereyasının rəhbərliyi, xalq rəsamları, beynəlxalq müsabiqə

biqən keçirildiyi yeddi ölkənin səfirlik təmsilçiləri iştirak ediblər.

Tədbirdə bildirilib ki, mərkəz 45 ildir, böyüməkdə olan gənc nəslin təlim-təربiyəsi ilə məşğul olur. Burada uşaqların dünyagörüşlərinin formalaşdırılması, istedad və qabiliyyətinin üzə çıxarılması məqsədilə müxtəlif mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirilir. Onlar ayrı-ayrı şəhər və respublika səviyyəli tədbirlərdə yüksək fəallıq göstərir, həmçinin dünyanın müxtəlif ölkələrində keçirilən müsabiqə və sərgilərə, festivallara qatılır, böyük uğurlar qazanır, həmin festivalardan medal və diplomlarla qayıdirlar.

Tədbirdə deyilib ki, “Gənc səyahətçilər” dərəcəsinin rəhbəri Yevgeyiya Nəcəfovannın yetirmələri Misir, Rusiya, Yaponiya, Polşa, Çexiya, Bolqarıstan və Rummilyada keçirilən müsabiqələrdə 4 qızıl, 6 gümüş medal, 51 diplom, 17 sertifikat qazanıb. Təltifetmə mərasimində Təhsil Nazirliyinin Məktəbdənkənar fəaliyyəti

biqə və sərgilərə, festivallara qatılır, böyük uğurlar qazanır, həmin festivalardan medal və diplomlarla qayıdirlar.

Tədbirdə deyilib ki, “Gənc səyahətçilər” dərəcəsinin rəhbəri Yevgeyiya Nəcəfovannın yetirmələri Misir, Rusiya, Yaponiya, Polşa, Çexiya, Bolqarıstan və Rummilyada keçirilən müsabiqələrdə 4 qızıl, 6 gümüş medal, 51 diplom, 17 sertifikat qazanıb.

Təltifetmə mərasimində Təhsil Nazirliyinin Məktəbdənkənar fəaliyyəti

yətən təşkiləşöbəsinin müdiri Vasif Məmmədov, xalq rəsamları AğaaƏli İbrahımov və Arif Hüseynov çıxış edərək, mərkəzin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib, mükafat qazananlara uğurlar arzulayıb, mərkəzin direktoru Lalə Qətiyə təşəkkür ediblər.

Lalə Qəti deyir ki, milli və müasir üslubda işlənmiş kompozisiyalar, təbiət rəsmləri və qrafika janrlarında ərsəyə gətirilən yaradıcılıq nümunələri mərkəzin yetirmələrinin parlaq gələcək sahibi olacaqlarına inanı artırı.

Sonda beynəlxalq müsabiqələrin qaliblərinə mükafatlar təqdim olunub.

“AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ”

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktorun müavini

Sarvan İbrahimov

538-21-55

Mühasibatlıq

539-67-74

Reklam və elanlar

539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətubat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətubat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet “Azərbaycan müəllimi”nin kompüter mərkəzində yığılır və “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə gününə çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı “Mətubat şöbəsi”

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944

S.W.I.F.T.: İBAZAZ 2X

“Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyası
Hesab № AZ80 İBAZ38060019443164986350
VÖEN: 1300397831

Lisenziya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 2349, Sifariş 559

Məsul nəvbətçi: Ş.Cəfərov

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti

aşağıdakı vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə

ELAN EDİR:

No	Kafedra	Vəzifə	Yer
1.	Kinoşünaslıq və ekran dramaturgiyası kafedrası	professor	1
2.	Xalq calığı alətləri ifaçılığı kafedrası	kafedra müdiri	1

Müsabiqədə iştirak etmək istəyənlər sənədlərini Azərbaycan Respublikası Təhsil nazirinin 07.08.1996-cı il tarixli, 401 sayılı əmri ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil müəssisələrində professor-müəllim vəzifələrinin tutulması qaydaları haqqında” sənədin tələblərinə uyğun elan qəzetdə dərc olunduğu gündən 30 gün keçəndək rektorun adına yazılmış ərizə ilə birlikdə aşağıdakı ünvana göndərə bilərlər:

Bakı şəhəri, AZ 1065, İnşaatçılar 39
Telefon: 599-00-54 (daxili-100)

Müsabiqədə yüksək peşə-ixtisas hazırlığına, elmi ad və dərəcələrə, lazımı elmi-pedaqoji, idarəetmə təcrübəsinə, yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, həmçinin müvafiq qanunvericiliyin tələbləri gözlənilməklə xarici ölkə vətəndaşları iştirak edə bilərlər.

REKTORLUQ

İstedadların Rəqabətə Davamlılığının Qlobal İndeksi

Azərbaycan MDB-də ən yüksək göstəriciyə malikdir

Oruc MUSTAFAYEV

Azərbaycan İstedadların Rəqabətə Davamlılığının Qlobal İndeksi (The Global Talent Competitiveness Index) üzrə dünyanın 132 ölkəsi arasında 42-ci yerdə qərarlaşıb. Hesabat “Adecco Group” və “Google” ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Fransanın INSEAD Biznes məktəbi tərəfindən tərtib edilib. “Süni intellekt dövründə qlobal istedad” adlı sənəd Ümumdünya İqtisadi Forumun Davos forumunda təqdim olunub. Sənədə əsasən, reytingə İsveçrə, ABŞ, Sinqapur, İsveç, Danimarka, Hollandiya, Finlandiya, Lüksemburq, Norveç və Avstraliya kimi inkişaf etmiş ölkələrə başlıqlı edilir.

İstedad uğrunda yarışda Avropa ölkələri 2020-ci ilin qlobal rəqabət qabiliyyətliyi indeksində ilk 25 yerdən 17-ni tutur. Son illər bu sahədə dünya lideri olan İsveçrə 81,82 bal toplamaqla ABŞ-ı qabaqlayıb və birinciliyini qoruyub. Sıralamada onu Sinqapur (77.27) və Amerika Birləşmiş Ştatları (76.64) izləyir. Sinqapur İsveç və Danimarkadan öndədir. Daha sonra siyahıda Skandinaviya ölkələri yer alıb. Reytingdə sonuncu yeri Yəmən tutur.

Reyting dünyə şəhərlərini də istedadların rəqabət qabiliyyətinə görə təhlil edib. İstedad indeksini siyahısının əvvəlində Nyu-York, ardınca London və Sinqapur gəlir. İlk onluğa: ABŞ-in üç şəhəri - San-Fransisko (4-cü), Boston (5-ci) və Los-Anceles (9-cu), Avropadan iki - Paris (7-ci) və Münhen (10-cu) və Şərqi Asiyadan iki - Honkonq (6-cı yer) və Tokio (8-ci yer) daxildir.

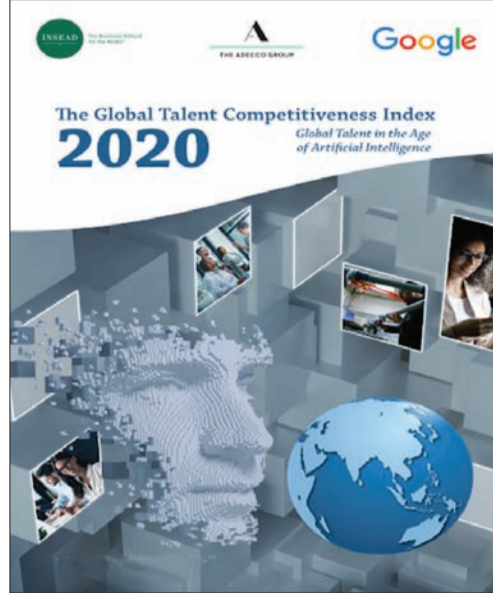
Azərbaycan 132 ölkənin iştirak etdiyi reytingdə 42-ci yeri tutur. Ölkəmiz qlobal indeksdə Yunanıstan (47-ci yer), Rusiya (48-ci yer), Bolqarıstan (55-ci yer), Rumıniya (64-cü yer), Gürcüstan (68-ci yer), Albaniya (76-cı yer), Tacikistan (84-cü yer), Moldova (86-cı yer), Ukrayna (90-cı yer) kimi ölkələri

qabaqlayıb və MDB üzrə birinci yerdə qərarlaşıb. Azərbaycan həm də postsovet məkanı ölkələri arasında lider (Baltikyani ölkələri nəzərə almasaq) mövqedədir.

İstedadların Qlobal Rəqabətlik İndeksi (GTCI) hər bir ölkədə əmək bazarındakı bazar və tənzimləmə şərtlərini, iqtisadiyyatın əcnəbilər, mühacirlər və milli azlıqlar üçün açıqlığı, təhsil, sosial müdafiə, həyat keyfiyyəti, sağlamlıq, məhsuldarlıq, yüksək ixtisaslı və yenilikçi mütəxəssislərin mövcudluğu, eləcə də karyera imkanları, işgütlülərinin dünyanın hər yerindən istedad cəlb etmək qabiliyyəti, ixtisaslı kadrları saxlamaq bacarığı, işçilərin işəsal bacarıqları və qlobal biliklər (inovativ sahələrdə işləmə qədər təhsil və bacarıq kifayətidir) daxil olmaqla bir sıra parametrlər əsasında tərtib edilib. Hər bir meyər 100 ballıq şkala üzrə qiymətləndirilir, sonra ortalama ümumi bal hesablanır.

İNESAD-in icraçı direktoru Bruno Lanvin bildirir ki, builki qlobal indeks süni intellekt və istedadların rəqabətliyinə fokuslanan 132 ölkəni əhatə edir. Onun sözlərinə görə, yeni iş üsullarına adaptasiya bir çox ölkələr üçün son dərəcə əhəmiyyətlidir ki, onlar öz iqtisadiyyatlarını inkişaf etdirə və qlobal miqyasda rəqabət qabiliyyətləri qala bilsinlər.

INSEAD-in insan resursları üzrə professoru Pol Evans qeyd edir ki, bu gün xaricdən istedadlı işçiləri cəlb etmək üçün yüksək maaşlar deyil, şirkətlərdə keyfiyyətli idarəetmə daha vacibdir. “Keyfiyyətli təhsil və ixtisaslandırma sistemi də vacibdir. Lakin söhbət istedadların saxlanmasıdan gedirsə, şirkətlərdə menecerlərin peşəkərlığı hər halda daha vacibdir”, - deyə P.Evans bildirir. Məsələn, peşəkər idarəetmə və işgütlülərinin işçi heyətinin inkişafına diqqət artırmaqla Skandinaviya ölkələri reytingdə xüsusilə yüksək bal toplaya bilərlər. Onun fikrincə, bu, Y nəsli (1980-1999-cu illərdə doğulanlar) üçün

xüsusilə vacibdir.

“Adecco” qrupunun baş icraçı direktoru Alan De Hayzin sözlərinə görə, hazırda dünyada 200 milyon insan işsizdir və iş yerlərinin təxminən 50%-i avtomatlaşdırma nəticəsində risk altındadır. “GTICİ rəqabət qabiliyyətiliyinin artırılması və hətta bacarıqların bütün dünyada bərabər yayılması üçün istedadların mobilliyinin vacibliyini bir daha təsdiqləyir. Reytingin aparıcı ölkələri bir daha nümayiş etdirir ki, istedadları cəlb etmək üçün hökumətlər təhsil və bilik mərkəzlərinə sərmayə qoymalı, əmək qanunvericiliyini sadələşdirməlidirlər. İşgütlülərlər işə bəcarıqlı işçiləri mobilliyə görə mükafatlandırmalıdır” - deyə Alan De Hayz bildirir.

Qeyd edək ki, Qlobal İstedad Rəqabətliyi İndeksi 2013-cü ildən dünya ölkələrinin istedadları üçün rəqabət qabiliyyətiliyini ölçən illik müqayisəli hesabatdır. Məqsəd ölkələrin istedadın inkişafına sərf etdiyi qaynaqları və səyləri, eləcə də insan kapitalının keyfiyyətini qiymətləndirməkdir.

Reyting ölkə və şəhərlərin istedadlı mütəxəssis və işçiləri cəlb etmək qabiliyyətinə görə müəyyən edilir.

Etibarsız sayılır

Yeganə Sayad qızına verilmiş A-349590 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 275 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Əhmədzadə Xumarə Nazim qızına verilmiş B-275468 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Mingəçevir Politeknik İnstitutu tərəfindən 2015-ci ildə Babazadə Qanboy Əhtibar oğluna verilmiş A-054825 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər N.Cəncəvi adına Texniki və Təbiət Elmləri liseyi 2000-ci ildə bitirmiş Rəşidova Hələlə Səid qızına verilmiş 294987 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Rabitə və Naqliyyat Kolleci tərəfindən 2019-cu ildə Nəsibov Məmməd Faiq oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2007-ci ildə Bağışov Cəlal Əjdər oğluna verilmiş B-078868 nömrəli fərqlənmiş bakalavr diplomuna və diploma əlavə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Tibb Universiteti tərəfindən 2006-cı ildə Hüseynova Məhsət Namiq qızına verilmiş BB-I-004164 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lerik rayon Piran kənd tam orta məktəbini 2015-ci ildə bitirmiş Mirzəyev Rauf Rafiq oğluna verilmiş A-489309 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İmişli rayon Şahverdil kənd tam orta məktəbini 1999-cu ildə bitirmiş Əmirov Ramil Baxış oğluna verilmiş A-163000 nömrəli orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İmişli rayon Qaralar kənd tam orta məktəbi 1985-ci ildə bitirmiş Bayramova Könül Hüseyn qızına verilmiş AK-022031 nömrəli orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə Tibb Məktəbi tərəfindən 2003-cü ildə Qasimova Elnarə Eldar qızına verilmiş BB-II-044560 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Universiteti tərəfindən 2008-ci ildə Qurbanov Xəlid İdrat oğluna verilmiş B-121816 nömrəli bakalavr diplomuna itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon Ə.Cavad adına şəhər tam orta məktəbini 1995-ci ildə bitirmiş Mustafayeva Kamalə Alim qızına verilmiş 1138 nömrəli attestat əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon Dəllər-Cəyir kənd tam orta məktəbini 1999-cu ildə bitirmiş Həsənov

Yeganə Sayad qızına verilmiş A-349590 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Balakən rayon Humanitar və Texniki təməyüüllü liseyi 2018-ci ildə bitirmiş Qurdayeva Əminəxatun Mübariz qızına verilmiş E-131644 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan Dövlət Universiteti tərəfindən 2004-cü ildə Hüseynova Samirə Mayis qızına verilmiş B-035028 nömrəli bakalavr diplomuna itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhər 15 nömrəli tam orta məktəbi 2007-ci ildə bitirmiş Vəliyev Ramil Əli oğluna verilmiş A-387792 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

14 nömrəli Bakı Peşə Liseyi tərəfindən 2013-cü ildə Nuriyeva Mehriban Əli qızına verilmiş A-028095 nömrəli diplom, A-208557 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Göygöl şəhər 4 nömrəli tam orta məktəbi 2007-ci ildə bitirmiş Qəbilova Rəyza Sədrəddin qızına verilmiş B-420724 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sabirabad rayon Balahəşimxanlı kənd tam orta məktəbini 1995-ci ildə bitirmiş Nərimanova Aynura Rza qızına verilmiş A-1265 nömrəli arayış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Samux rayon Köbər kənd tam orta məktəbini 2002-ci ildə bitirmiş Hacıyeva Məftunə İsməil qızına verilmiş A-573999 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad şəhər 7 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2013-cü ildə bitirmiş Hətəmov Süleyman Vaqif oğluna verilmiş A-333967 nömrəli şahadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad şəhər 7 nömrəli tam orta məktəbi 2013-cü ildə bitirmiş Hətəmli Abbas Sabir oğluna verilmiş A-245923 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Zaqatala şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 2015-ci ildə bitirmiş Mürvətli Məhəmməd Mətləb oğluna verilmiş A-483391 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə Humanitar Kolleci tərəfindən Süleymanov Ramil Arzu oğluna 2012-ci ildə verilmiş AA-021223 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayon Muğanlı kənd tam orta məktəbin IX sinfini 1995-ci ildə bitirmiş Məhəmmədov Ramin Möhbəttə oğluna verilmiş 100054 nömrəli şahadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitirmiş Şirinov Samir Rafail oğluna verilmiş B-110399 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayon Mollakənd kənd tam orta məktəbi 2005-ci ildə bitirmiş Umudov Ali Əbilqasım oğluna verilmiş A-237569 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayon Pirli kənd tam orta məktəbi 1999-cu ildə bitirmiş Abbasova Güldəstə Eynulla qızına verilmiş A-371342 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayon Məhərrəmli kənd tam orta məktəbini 2010-cu ildə bitirmiş Sadıqov Baris Xatəm oğluna verilmiş B-718064 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 152 nömrəli tam orta məktəbi 2007-ci ildə bitirmiş Zeynalov Rəşad Hümət oğluna verilmiş B-370723 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 242 nömrəli tam orta məktəbi 2012-ci ildə bitirmiş Zeynalov Murad Eldar oğluna verilmiş A-097996 nömrəli tam orta təhsil haqqında attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADNSU-nun nözdindəki Azərbaycan Neft və Energetika Kolleci tərəfindən 2018-ci ildə Pənahov Murad Rövşən oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbi 2002-ci ildə bitirmiş İbrahimova (Əliyeva) Səbinə Malik qızına verilmiş A-594180 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayonu Liman şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbi 1999-cu ildə bitirmiş Ağayeva Pərvanə Oktay qızına verilmiş A-350031 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayonu Kərgəlan kənd tam orta məktəbi 2015-ci ildə bitirmiş Canizadə Kənan Muqəddəs oğluna verilmiş A-469511 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 221 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2002-ci ildə bitirmiş Tarverdiyeva Vüsalə Hüseyn qızına verilmiş BN-510442 nömrəli şahadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Zaqatala şəhər Humanitar fənlər gimnaziyasını 2019-cu ildə bitirmiş Əmərova Aysun Hacıməmməd qızına verilmiş E-225782 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Təhsil Nazirliyinin rəhbərliyi və kollektivi “Azərbaycan müəllimi” qəzetinin baş redaktorunun müavini Sarvan İbrahimova anası

XƏDİCƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Təhsil Nazirliyinin Maliyyə şöbəsinin müdiri Rauf Orucov və şöbənin kollektivi 11 saylı Ərazi Maliyyə Hesablaşma Mərkəzinin rəisi Natiq Mısırova atası

FAİQ MİSİROVUN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

“Azərbaycan müəllimi” qəzetinin kollektivi baş redaktorun müavini Sarvan İbrahimova anası

XƏDİCƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı Slavyan Universitetinin rektoru, professor Nurlana Əliyeva, Həmkarlar İttifaqı Komitəsi və professor-müəllim heyəti BSU-nun Tədrisin təşkilə və tədris resursları şöbəsinin müdiri Səbinə Tarverdiyevaya qayınatası

MİRHƏSƏN SƏYİDOVUN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Mingəçevir Dövlət Universitetinin dosenti Namaz Manafov ailəsi ilə birlikdə İ.Əfəndiyev adına Elitar gimnaziyanın direktoru Sevdə Quliyevaya anası

ZƏRİFƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

İlyas Əfəndiyev adına Elitar gimnaziyanın pedaqoji kollektivi gimnaziyanın direktoru Sevdə Quliyevaya anası

ZƏRİFƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

STEAM akademik uğura necə təsir edir?

Bu yanaşma ilə yetişən uşaqlar gələcəkdə yeniliklər edə biləcəklər

← Əvvəlki səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

Bəzi məktəblər onların məzunlarının karyerasının necə inkişaf etdiyinə diqqət yetirdilər və təbii elmlər, texnologiya, mühəndislik sənəti və riyaziyyat kimi fənləri birləşdirməyə qərar verdilər, beləliklə, STEM sistemi formalaşdı (Elm, Technique, Engineering və Math). Daha sonra STEM-ə incəsənət əlavə edildi və STEAM formalaşdı. Müəllimlər hesab edirlər ki, bu fənlər və ya, bu fənlər üzrə biliklər gələcəkdə məktəblilərə yüksək səviyyəli mütəxəssis olmağa kömək edir. Nəticədə, uşaqlar yaxşı bilik əldə etməyə və dərhal onları işə tətbiq etməyə çalışırlar.

Dünya dəyişir, təhsil də yerində durmur. Son bir neçə onillik ərzində baş verən dəyişikliklər bizi həm heyran edir, həm də həyəcanlandırır. Bütün bu yeni şeylərin ixtirası ilə insanların övvəllər heç vaxt qarşılaşmadığı bir çox yeni problemlər yaranır. Hər gün yeni iş növləri və hətta bütün peşə sahələri meydana çıxır, buna görə də müəllimlər öyrətdikləri bilik və bacarıqların zamanın tələbinə cavab verib-erməməsi barədə düşünməlidirlər.

Bilik öz ideyanızı hazırlamağa kömək edəcək, amma real iş bu fikri reallığa çevirəcək. Əgər biz ənənəvi təhsilin əsas məqsədinin düşünmə və yaratmaq üçün şagirdlərə bilik öyrətmək və onlardan istifadə etmək olduğunu deyirik, onda STEAM yanaşma real bacarıqlarla əldə edilmiş bilikləri kombinasiya etməyi öyrədir. O yalnız məktəblilərə sadəcə hansısa bir ideyalarla malik olmağa deyil, həm də istifadə etməyə və reallıqda onları həyata keçirməyə imkan verir. Yəni, yalnız reallıqda istifadə etmək mümkün olan biliklər həqiqətən də qiymətlidir.

STEAM yanaşmanın ən tanınmış nümunəsi Massaçusets Texnologiya İnstitutudur (MIT). Bu dünya universitetinin şüarı "Mens et Manus" ("ağıl və əl") təşkil edir. Massaçusets Texnologiya İnstitutu STEAM kurslarını işləyib hazırlayıb və hətta bəzi təhsil müəssisələrində STEAM təlim mərkəzləri yaradıb ki, bu uşaqlara STEAM konsepsiyasını övvəlcədən öyrənmək və tanış olmaq imkanı verir.

Ənənəvi təlim metodları ilə müqayisədə, orta məktəbdə STEAM yanaşma uşaqları eksperimentlər aparmağa, modellərin hazırlanmasına, musiqi və filmlərin müstəqil yaradılmasına, ideyaların reallıqda həyata keçirilməsinə və son məhsulun yaradılmasına həvələndirir. Bu təlim yanaşması uşaqlara nəzəriyyə və praktiki bacarıqları effektiv şəkildə birləşdirməyə imkan verir və universitetə daxil olmağı və daha da inkişaf etdirməyi asanlaşdırır.

STEAM - gələcəyin təhsili

STEAM STEM-dən yalnız bir istiqamət A-Art (incəsənət) üzrə fərqlənir, lakin yanaşma fərqi bö-

yükdür! Son zamanlarda ABŞ və Avropada həqiqi bir tendensiya çevrirlən STEAM təhsili bir çox mütəxəssis tərəfindən gələcəyin təhsili adlandırılıb.

XXI əsrin bacarıqları hazırda müxtəlif səviyyələrdə fəal müzakirə olunan xüsusi bir sahədir. Konsepsiyanın mahiyyəti budur: sənaye dövründə savadlılığı müəyyənləşdirən əsas bacarıqlar oxumaq, yazmaq və hesablamaq idi. 21-ci əsrdə isə əsas diqqət tənqidi düşüncə qabiliyyətinə, qarşılıqlı əlaqə və ünsiyyət qurma qabiliyyətinə və biznesə yaradıcı bir yanaşmaya doğru irəliləyir. Beləliklə, gələcək 4K əsas bacarıqları formalaşdır - ünsiyyət, əməkdaşlıq, tənqidi düşüncə, yaradıcılıq.

Bu bacarıqları yalnız laboratoriyalarda və ya müəyyən riyazi alqoritmlərə dair biliklərdən əldə etmək olmaz. Buna görə mütəxəssislər STEAM fənlərini daha çox öyrənməlidirlər.

Dəqiq elmlər və texnologiyalar suallara təmiz, aydın cavabları stimullaşdırır və humanitar elmlər (incəsənət) qeyri-müəyyən sualları həll edir. Yalnız dəqiq elm və humanitar yanaşmaların birgə tədrisi bugünkü mürəkkəb dünyada yenilikçilərə dəstək ola bilər.

STEAM yanaşmanın tərkib hissəsi olan incəsənət (Arts) düşüncə tərzinin yeni üsullarını, əlaqələrin qurulmasının yeni yollarını açır, innovasiyaların və kreativliyin stimullaşdırılması vasitəsi ilə rəqabətə davamlılıq dəstəkləməyə kömək edir.

ABŞ təcrübəsi

Amerikalı alimlərin fikrincə, müasir inkişaf üçün xarakterik olan elm və incəsənətin qarşı-qarşıya qoyulması səmərəsiz hesab edilməli və hər iki istiqamət birlikdə inkişaf etdirilməlidir. Təhsilin incəsənətin (Arts) paralel inkişafı olmadan yalnız elm, mühəndislik işi və riyaziyyat istiqamətində aktivləşdirilməsi çəddi gənc amerikalıların yaradıcılıq qabiliyyətlərini itirilməsinə səbəb ola bilər.

2009-cu ildə ABŞ-in Con Hopkins Universiteti tərəfindən aparılan nevroloji tədqiqat göstərməmişdir ki, Arts-təhsil tələbələrini idrak bacarıqlarını yaxşılaşdırır, məşğələlər zamanı yaddaş və diqqət bacarıqlarını inkişaf etdirir, həmçinin akademik və həyat vərdişlərinin diapazonunu artırır.

Tarixən incəsənətin ABŞ milli təhsilinə qaytarılması məsələsi hərtərəfli inkişaf etmiş tələbələrə hazırlanmasının zəruriliyi baxımından müxtəlif təşkilatlar tərəfindən əsaslandırılıb. Hazırda bu dairələrdə də elm və incəsənətin inteqrasiyasına iqtisadi arqumentlərdən istifadə edilməsinin zəruriliyi ilə bağlı dialoq fəallaşır. Məsələn, Massaçusets əyalətində yaradıcı iqtisadiyyat yolu ilə maddi rifahın yüksəldilməsinin zəruriliyini əsaslanaraq, məktəblərin yalnız standart testləri yerinə yetirən

şagirdlər baxımından deyil, eyni zamanda hər bir məktəbin tədris planlarının şagirdlərin kreativliyinin gücləndirilməsinə nə dərəcədə imkan yaratmasının qiymətləndirilməsini şərtləndirən qanun qəbul edilib. Artıq "yaradıcılıq indeksi" bütün dövlət məktəblərinə şamil edilir.

ABŞ-da daha çox insan hesab edir ki, məktəb və universitetlərin bütün tədris planlarında kreativliyin və innovasiyanın dəstəklənməsi üzrə bacarıq və səlahiyyətləri öyrədən fənlər olmalıdır. STEAM yanaşmada əksini tapan incəsənət istiqamət (Arts) Amerika təcrübəsində xüsusilə qabardılır. Məlumdur ki, incəsənət düşüncə tərzinin yeni üsullarını, əlaqələrin qurulmasının yeni yollarını açır, innovasiyaların və kreativliyin stimullaşdırılması vasitəsi ilə rəqabətə davamlılıq dəstəkləməyə kömək edir.

Arts-in milli tədris planının zəruri komponenti kimi lehinə aşağıdakı arqumentlər səsləndirilir:

STEAM təlimin üstünlükləri

- 1. Yaradıcı düşüncə tərzini stimullaşdırır** - şagirdlər düşüncəli sualları necə verməyi, onlara cavab tapmağı, onları tətbiq etməyi, problemləri öyrənməyi və yaradıcı şəkildə həll etməyi öyrənəcəklər.
- 2. Əhəmiyyətli əməkdaşlıq təklif edir** - təhsilalanlar problemləri necə həll edəcəkləri barədə fikirlərini bölüşürlər. Bu, komanda işinə və intellektual diskussiyalara əla kömək edəcək.
- 3. Tənqidi təfəkkürü gücləndirir** - şagirdlər problemləri sistemli şəkildə nəzərdən keçirir, əldə olunan məlumatları, eləcə də ən yaxşı həllərin axtarışı üçün mühəndislik və texnoloji həlləri tətbiq edirlər.
- 4. Problemləri həll etmək üçün unikal bir üsul təqdim edir** - təhsilalanlar mövcud problemləri həll etmək üçün qeyri-adi həllərə gətirib çıxaran metodlardan istifadə etməyə məcburdur.
- 5. Praktiki təlim təcrübəsi verir** - öyrənənlərə bir şeyin necə işlədiyini, necə düzəldiləcəyini öyrənmək üçün müxtəlif materiallar və vasitələrdən istifadə etmək tövsiyə olunur.

- Arts iqtisadiyyata 7 dəfə böyük təsir göstərir;

- Məktəb toplantılarında valideynlər bu təlimin davam etdirilməsini tələb edirlər;

- peşəkarlar incəsənət sahəsinə diqqət artırmağa çağırırlar, bu sahənin gənclərin hərtərəfli inkişafı üçün vacibliyindən danışırlar.

Bununla yanaşı, məhz kreativliyin inkişafı və stimullaşdırılması innovasiyaların açarlarıdır. Təsadüfi deyil ki, ABŞ-da STEAM yanaşma ölkədə təhsil islahatlarının və iqtisadiyyatın rəqabətə davamlılığının yaxşılaşdırılması çəhdinin sinoniminə çevrilib.

Elm və yüksək texnologiyalarla yanaşı, həmçinin innovativ iqtisadiyyatın mühüm sahələrindən biri kimi yaradıcı sənayələr (creative industries) və ya yaradıcı, intellektual kapitalla əsaslanan sahələr çıxış edir. Yaradıcı sahələrə kino, musiqi, kompüter texnologiyaları, təsviri incəsənət,

qalereya biznesi, moda, nəşriyyat işi, dizayn, arxitektura daxildir.

ABŞ-in innovasiya iqtisadiyyatının yaradıcı istiqamətlərinə aşkar aksent özünü həm də onda göstərir ki, yaradıcı, bədii fənləri özündə birləşdirən ümumi incəsənət (Arts) STEAM təhsilə qoşulur. Arts sahə-

dir. Bütün bunlar onu göstərir ki, ABŞ-da STEAM-yanaşma üstünlük təşkil edərkən Çində artıq STEAM təhsili daha aktualdır.

Digər Asiya ölkələri, məsələn, Sinqapur da kreativ iqtisadiyyatın inkişafında böyük uğurlar qazanıb. Hələ 2002-ci ildə ölkənin dünyanın yaradıcılıq, innovasiya və dizayn mərkəzinə çevrilməsinə yönəlmiş "Sinqapurun transformasiyası" (Renaissance of Singapore) təşəbbüsünə start verilib. Yeni funksiyalar insan yönümlü sosial-humanitar modellə assosiasiya olunur. Sinqapur hökuməti gənclərin kreativ keyfiyyətlərini stimullaşdırmaq üçün təhsil sistemində islahatlar aparır. Bunun ən mühüm yollarından biri gənc, yeni fikrli istedadlı insanların iqtisadi siyasətə cavabdeh olan müxtəlif dövlət strukturlarına daxil edilməsidir.

Rusiyada STEAM

Hazırda Rusiyada STEM təhsili üstünlük təşkil edir, lakin ilk STEAM layihələri də artıq görünməkdədir. STEAM yanaşmasından istifadə edərək proqramı inkişaf etdirən ilk uşaq mərkəzlər şəbəkələri yaranmaqdadır. Bu sahədə təcrübə toplamaq məqsədilə rusiyalı mütəxəssislər ABŞ-da STEAM təhsil kurslarında təlim keçiblər. Uşaq mərkəzlərində 3 yaşdan başlayaraq azyaşlılar özlərini mühəndis kimi snaya, texnologiyalarla tanış ola, təcrübə qoya və kəşf edə bilərlər.

Mərkəzlərdə uşaqlar tədqiqatçılığa təşviq olunur, onlara səhv etməkdən və nəticə çıxarmadan çəkinməyi öyrədirlər. Ünsiyyət bacarıqlarının inkişafına və layihə fəaliyyətlərinə də çox diqqət yetirilir. Bu keyfiyyətlər onlara gələcək iş yerlərində işləmək üçün xüsusilə vacib olacaqdır.

STEAM təlimin üstünlükləri

- 1. Yaradıcı düşüncə tərzini stimullaşdırır** - şagirdlər düşüncəli sualları necə verməyi, onlara cavab tapmağı, onları tətbiq etməyi, problemləri öyrənməyi və yaradıcı şəkildə həll etməyi öyrənəcəklər.

2. Əhəmiyyətli əməkdaşlıq təklif edir - təhsilalanlar problemləri necə həll edəcəkləri barədə fikirlərini bölüşürlər. Bu, komanda işinə və intellektual diskussiyalara əla kömək edəcək.

3. Tənqidi təfəkkürü gücləndirir - şagirdlər problemləri sistemli şəkildə nəzərdən keçirir, əldə olunan məlumatları, eləcə də ən yaxşı həllərin axtarışı üçün mühəndislik və texnoloji həlləri tətbiq edirlər.

4. Problemləri həll etmək üçün unikal bir üsul təqdim edir - təhsilalanlar mövcud problemləri həll etmək üçün qeyri-adi həllərə gətirib çıxaran metodlardan istifadə etməyə məcburdur.

5. Praktiki təlim təcrübəsi verir - öyrənməklərə bir şeyin necə işlədiyini, necə düzəldiləcəyini öyrənmək üçün müxtəlif materiallar və vasitələrdən istifadə etmək tövsiyə olunur.

STEAM yanaşma ilə təhsil daha yaradıcı və əyləncəlidir. Bu yanaşma ilə yetişən uşaqlar vaxt keçdikcə daha yaxşı təmin olunacaq və gələcəkdə də yeniliklər tətbiq edə biləcəklər.

STEAM təlimləri zamanı uşaqlar müxtəlif sahələrdən: riyaziyyat və digər dəqiq elmlər, mühəndislik, dizayn, rəqəmsal cihazlar və texnologiyalardan istifadə edirlər. Beləliklə, şagirdlər layihə üzərində yaratma və iş prosesinin ümumi anlayışını mənimsəyirlər. STEAM şagirdlərə hər hansı bir mürəkkəb vəziyyətin yerinə yetirilməsinə imkan verən universal praktik yönümlü bir yanaşmadır. Bununla yanaşı, uşaqlar öz biliklərini əməli surətdə həyata keçirirlər. Hər hansı bir istehsal və ya məişət problemini həll edərkən, insan bir çox sahələrdən bilik toplamaq məcburiyyətindədir. Bu yanaşma faydalıdır və hər bir müasir məktəbə lazımdır. Tədrisən fərdi fənlər çərçivəsində təhsil öz aktuallığını itirir və bu, təsadüfi deyil. Yalnız məlumatların ötürülməsinə əsaslanan təlim öz mənasını itirir, çünki bu gün hər hansı bir məktəbli internetə daxil ola, tədqiqat mövzusu haqqında lazımi və ya bitkin məlumatları tapa bilər. Bu məlumatlardan istifadə etməyi, onu praktikada tətbiq etmək bacarıqları isə artıq məktəbdə hazırlanmalıdır.

Smartfon yaddaşının 85 faizinə qənaət ediləcək

Müasir smartfonlarda yaddaş azlığı uzun müddətdir ki, bazarada ən aktual problemlərdən biridir. Yığıcı-nın istehsalçı tərəfindən təyin edilmiş həcmi yenə də kifayət etmir. Yeni proqram təminatı təbii qüvvələrə məlumatları yalnız ehtiyac duyulduqda qadcaqlərə ötürməyə imkan verəcək

ki, bu da qurğuların yaddaşının 85 faizinə qənaət edilməsinə gətirib çıxaraçaq.

www.dni24.com saytının məlumatına görə, onun iş prinsipi onlayn kinoteatrlar kimi populyar streaming xidmətlərində tətbiq edilən proqram təminatına çox oxşardır. Onlar film-

ləri qurğuların yaddaşında saxlanırlar, yalnız tamaşaçılara translyasiya edirlər. Digər hallarda proqramların videoçarxlar, qrafiklər və ya kod yolları kimi "ağır" komponentləri dərhal birbaşa smartfona ötürülür ki, bu da problemlərin yaranmasına səbəb olur. Mütəxəssislər xüsusilə "Android" əməliyyat sistemində böyük oyunların quraşdırılması və istifadəsi zamanı məlumatlar anbarına tələbləri əhəmiyyətli dərəcədə azaltmağa kömək edəcək "AppStream" adlı platforma hazırlayıblar.

3D printerdə yarış avtomobilləri çap olunur

Mühəndislər "Cupra Leon Competition" yarış avtomobilinin detallarını 3D printerdə çap etməyə başlayıblar. Mütəxəssislərin fikrincə, bu yenilik istehsalda pulu qənaət edəcək.

Onlar avtomobil üçün arxa gövrünüşlü güzgü korpuslarını, mərkəzi sükən idarəetmə modulunun,

kapotun hava giriş dəliyi, radiator barmaqlığını, eləcə də əyləc soyutma sistemlərinin giriş borularının və əsas soyutma sisteminin necə qurulacağını öyrəniblər.

Detallar "HP Jet Fusion 5200" sənaye printerində çap olunur. Bu-

ryn sayəsində detalların lazımlı elementlərinin yaradılması prosesi sürətlənir. Bundan əlavə, sınaqlar zamanı ayrı-ayrı hissələrin konfigurasiyasını dəyişdirmək mümkündür.

www.ferra.ru saytının məlumatına görə, 3D printerdə çap edilmiş komponentləri olan "Cupra Leon Competition" avtomobili Portugalıyanın Portimao yolunda sınaqdan keçirilib. Detaiların istehsalının bu kimi üsulunun üstünlükləri aşkar olub.